

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. spalio 21 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Driuko, Gedimino Sagačio (pranešėjas) ir Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovų Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros prokuroro, ginančio viešąjį interesą, ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 8 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovų Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros prokuroro, ginančio viešąjį interesą, ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos ieškinį atsakovei Europos bendrovei „City Service SE“ dėl nuostolių atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių atskirųjų nutarčių teisinę reikšmę; sutarčių aiškinimą; Šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnio 1 dalies nuostatos, reglamentuojančios šilumos vartotojų atsiskaitymą su šilumos tiekėju, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovai Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros prokuroras, ginantis viešąjį interesą, ir Vilniaus miesto savivaldybės administracija (toliau – VMSA) kreipėsi į teismą su ieškiniu, prašydami priteisti iš atsakovės Europos bendrovės „City Service SE“ ieškovei VMSA 20 591 637 Eur nuostolių atlyginimą.
3. Nurodė, kad VMSA ir atsakovė (tuo metu – UAB „Rubikon apskaitos sistemos“) 2002 m. birželio 13 d. sudarė viešojo pirkimo sutartį Nr. 02-06-01-781 dėl šilumos ūkio priežiūros, eksploatacijos pasiruošimo žiemai, avarijų likvidavimo ir remonto, taip pat šilumos energijos ir karšto vandens tiekimo paslaugų Vilniaus miesto švietimo objektams (lopšeliams, darželiams, mokykloms bei gimnazijoms) teikimo (toliau – 2002 m. Sutartis). Ši sutartis 2009 m. liepos 9 d. susitarimu Nr. A72-1248(3.1.36-KL) ir 2010 m. gegužės 7 d. susitarimu Nr. A72-304(3.1.36-SV) buvo pratęsta iki 2011 m. šildymo sezono pabaigos. VMSA ir atsakovė (tuo metu AB „City Service“) 2010 m. lapkričio 26 d. sudarė viešojo pirkimo sutartį Nr. A72-1008(3.1.36-SV) dėl VMSA valdomų statinių (lopšelių, darželių, mokyklų bei gimnazijų) bei jų inžinerinių sistemų techninės priežiūros (eksploatavimo) paslaugų, taip pat veiksmų ir darbų, skirtų užtikrinti metinėms išlaidoms pastatų šilumos energijai esant tam tikriems, sutartyje bei konkurso sąlygose apibrėžtiems klimatiniams ir centralizuotos šilumos kainos kriterijams, atlikimo (toliau – 2010 m. Sutartis). Pagal 2002 m. Sutartį ir 2010 m. Sutartį (toliau kartu – Sutartys) VMSA iš atsakovės pirkė paslaugas už kainą, apskaičiuojamą pagal formules, į kurių dedamąsias buvo įtraukiami šilumos energijos tiekimo ir karšto vandens paruošimo normatyviniai dydžiai, tuo tarpu pati atsakovė šilumos energiją įsigijo iš šilumos energiją gaminančios ir ją centralizuotai tiekiančios UAB „Vilniaus energija“, tačiau, priešingai nei VMSA, atsakovė su UAB „Vilniaus energija“ atsiskaitė pagal atsiskaitomuosius šilumos ir (ar) karšto vandens apskaitos prietaisų rodmenis, dėl to susidarė 20 591 637 Eur skirtumas. Tai lėmė, kad ieškovės VMSA lėšos buvo panaudotos neefektyviai, neracionaliai, sumokant nepagrįstai aukštesnę kainą už atsakovės suteiktas paslaugas. Be to, tai pažeidė visuomeninės naudos, jos interesų tenkinimo bei maksimalios naudos visuomenei principus, nes neatitiko visuomenės teisės lūkesčio už šaltuoju metų laiku tiekiamą gyvybiškai svarbią šilumą ir karštą vandenį mokėti adekvačią ir teisingą kainą. Vykdydama Sutartis, atsakovė veikė nesąžiningai, pažeisdama reikalavimą vykdyti sutartis kuo ekonomiškiau kitai šaliai būdu. Vienas iš sudarytų Sutarčių tikslų buvo užtikrinti šilumos bei karšto vandens tiekimą atitinkamoms įstaigoms, sumokant už tai ekonomiškai pagrįstą, protingą ir adekvačią kainą, o tokia kainą pripažintinos sumos, apskaičiuotinos tik pagal faktinius apskaitos prietaisų rodmenis, kaip to ir reikalauja Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo (toliau – ir ŠUI) 12 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta imperatyvi nuostata. Atsakovė teikė apmokėti sąskaitas, kurių sumas apskaičiuodavo ne pagal šiuos rodmenis. Sutarčių vykdymo būdas ir atsakovės elgesys neatitinka sutarties šalių sąžiningumo, proporcingumo bei interesų pusiausvyros principų, todėl atsakovė privalo atlyginti ieškovei VMSA patirtus nuostolius – grąžinti pagal sutartis nepagrįstai gautą ieškinio sumos dydžio permoką.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. liepos 25 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies: priteisė iš atsakovės ieškovei VMSA 10 293 032,14 Eur žalos atlyginimo.
5. Teismas nurodė, kad iš 2002 m. Sutarties 8 punkte apibrėžto sutarties objekto bei 9 punkte apibrėžto sutarties dalyko matyti, jog atsakovei buvo perduotos valdyti, prižiūrėti, eksploatuoti atitinkamuose šilumos ūkio objektuose (ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei mokyklose) esančios šilumos ir karšto vandens tiekimo sistemos, įranga, įrenginiai, t. y. konkretus savivaldybei priklausęs ar jos patikėjimo teise valdytas turtas, nes sutartimi atsakovė įsipareigojo šiuose objektuose ir dėl šių sistemų bei įrengimų vykdyti atitinkamus darbus, taip pat matyti, kad 2002 m. Sutartimi atsakovė įsipareigojo tiekti minėtiems užsakovės objektams šilumos energiją ir karštą vandenį. Toks apibrėžimas paneigia atsakovės argumentus apie tai, kad 2002 m. Sutarties objektas buvo vien tik paslaugų teikimas, o ne energijos, kaip *de jure* prekės, pardavimas. Tai taip pat paneigia atsakovės argumentą, jog jai neturėtų būti taikomos Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo (toliau – VSTVNDĮ) nuostatos, įskaitant įtvirtinančias tokio turto valdymą ir naudojimąsį juo vadovaujantis maksimalios visuomeninės naudos, visuomenės interesų tenkinimo efektyvumo, racionalumo, rūpestingumo ir viešosios teisės principais, juo labiau kad šiuo atveju savivaldybės turtu plačiai pasinaudojama laikytini ne tik konkretūs pirmiau nurodyti materialūs objektai, bet ir savivaldybės perduotos lėšos.

6. Pagal sutartį už atliktus darbus ir paslaugas ieškovė savivaldybės administracija įsipareigojo mokėti už kiekvieną objektą pagal formulę, kur metinė kaina (vieno objekto) yra lygi $X + Y + Z$, kur: X – eksploatacijos, remonto, avarijų likvidavimo išlaidos litais (su PVM) per metus; Y – šildymo išlaidos per metus litais (su PVM); Z – karšto vandens paruošimo išlaidos metams litais ((su PVM), neįskaitant šalto vandens kainos). Sutarties 18 punkte buvo nurodyta, kad iki kiekvienų kalendorinių metų birželio mėnesio, pradedant nuo antrųjų Sutarties galiojimo metų, šalys gali peržiūrėti sutartį ir joje nustatyta tvarka bei sąlygomis tikslinti kitų darbų kainą. Atkreiptinas dėmesys, kad 2002 m. birželio 19 d. susitarimu Sutarties šalys pakeitė atsiskaitymo pagal 2002 m. Sutartį tvarką, be kita ko, nustatydamos, kad, pasibaigus kiekvieniems metams, šalys suderina praėjusių metų faktinį šildymo dienų skaičių bei šildymo sezono parų vidutinę laiko oro temperatūrą ir, remiantis šiais dydžiais, perskaičiuojama kitų metų metinės kainos dalis Y .
7. Pagal 2010 m. Sutartį atsakovė įsipareigojo sutartyje nustatyta tvarka ir sąlygomis teikti užsakovės valdomų statinių, nurodytų šios sutarties priede Nr. 1, bei jų inžinerinių sistemų techninės priežiūros (eksploatavimo) paslaugas bei atlikti veiksmus ir darbus, skirtus užtikrinti metinėms išlaidoms pastatų šilumos energijai esant tam tikriems, šioje sutartyje bei konkurso sąlygose apibrėžtiems klimatiniams ir centralizuotos šilumos kainos kriterijams, o ieškovė įsipareigojo atsiskaityti sutartyje nustatyta tvarka ir sąlygomis. Šioje sutartyje buvo įtvirtintas iš esmės identiškas, kaip ir 2002 m. Sutartyje, atsiskaitymo modelis, nurodant iš anksto nustatytą metinę kainą, be kita ko, skaičiuojama pagal iš anksto nustatytą normatyvinį suvartotą šilumos energijos ir karšto vandens kiekį (dydį), iš anksto nustatytą metinį šilumos energijos poreikį. Šios sutarties 15.1 punkte šalys nustatė, kad paslaugų teikėjui mokamą kainą per metus sudaro pastatų priežiūros metinė kaina bei metinės išlaidos pastatų šilumos energijai su PVM. Sutarties 15.2 punkte šalys susitarė, kad pasibaigus kalendoriniams metams yra fiksuojamas faktinis šildymo sezono parų skaičius, fiksuojamos faktinės išorės oro temperatūros ir faktinis suvartotas karšto vandens kiekis bei, vadovaujantis faktiniais duomenimis, yra perskaičiuojama bendra metinė išlaidų pastatų šilumos energijai kaina, o susidaręs skirtumas yra pridedamas (atimamas) iš kito ieškovės mokėjimo.
8. Iš prijungtos civilinės bylos [Nr. 3K-3-415/2013](#) medžiagos teismas nustatė, kad 2010 m. Sutarties teisėtumas, VMSA vykdyto viešojo pirkimo šiai sutarčiai sudaryti sąlygų bei jame priimtų sprendimų teisėtumas buvo ginčyti teisme, Viešųjų pirkimų tarnybai (toliau – ir VPT) pareikšus ieškinį VMSA ir AB „City Service“. Šioje byloje, be kita ko, buvo keliamas klausimas ir dėl 2010 m. Sutarties nuostatų, įtvirtinančių bendros metinės atsakovei mokėtinos už pagal sutartį teikiamas paslaugas kainos nustatymo būdą, nustatant fiksuotą kainą, apskaičiuotą pagal sutartyje įtvirtintą formulę, neatsižvelgiant į atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis (nors pati atsakovė su centralizuotos šilumos tiekėju atsiskaito pagal šilumos apskaitos prietaisų rodmenis), tokios kainos perskaičiavimo pasibaigus metams atsižvelgiant į sutartyje nustatytus kriterijus, teisėtumo, atitikties viešųjų pirkimų principams ir tikslams. Įsiteisėjusia ir prejudicinę reikšmę nagrinėjamai bylai turinčia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#), VPT ieškinyje buvo atmestas. Šioje nutartyje tiek konkurso, tiek pačios 2010 m. Sutarties sąlygų teisėtumas buvo konstatuotas su sąlyga, kad perkančioji organizacija su tiekėju už šilumos energiją atsiskaito pagal faktinius duomenis, nes pagal Sutartyje įtvirtintą tvarką tiekėjo pasiūlyme, o kartu ir 2010 m. Sutartyje nurodyta fiksuota normatyvinė šios prekės kaina turi būti perskaičiuojama.
9. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas toje pačioje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#) 2013 m. rugpjūčio 1 d. priėmė ir atskirąją nutartį, kuria nutarė informuoti Generalinę prokuratūrą apie galimą viešojo intereso pažeidimą dėl 2010 m. Sutarties vykdymo. Šioje nutartyje pažymėta, kad nenustatyta esminių pažeidimų 2010 m. Sutarties sudarymo procedūroje, tačiau tikslinga patikrinti perkančiosios organizacijos ir tiekėjo sudarytos viešojo pirkimo sutarties vykdymą. Kasacinis teismas pabrėžė, kad pagal 2010 m. Sutartį VMSA šilumos energiją netiesiogiai perka iš valstybės reguliuojamo monopolininko, o jos tiekėja AB „City Service“ gauna atlygį už šilumos energijos sistemos priežiūrą, todėl ji neturėtų papildomai gauti pelno, susidarancio iš skirtumo tarp už realiai suvartotą energiją patiriamų sąnaudų ir kainos, nustatytos sutartyje. Kasacinis teismas pažymėjo, kad tikslinga įvertinti, ar 2010 m. Sutarties šalys, vykdydamos sutartį, faktiškai atsiskaito už suvartotą šilumos energiją perskaičiąvusias faktinio suvartojimo apimtį, nes priešingu atveju, t. y. atsiskačius su perkančiąja organizacija pagal normatyvinius dydžius, tiekėjai būtų sudaryta galimybė nepagrįstai gauti pelno, dėl to perkančioji organizacija galimai pažeistų visuomenės interesą viešąsias finansines lėšas valdyti efektyviai ir racionaliai. Būtent dėl to Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, jog tikslinga įvertinti Sutarties vykdymo atitiktį viešajam interesui ir 2013 m. rugpjūčio 1 d. pagrindinėje baigiamojame nutartyje pateiktam Konkurso ir Sutarties nuostatų aiškinimui, siekiant užtikrinti VSTVNDĮ nuostatas, kuriose įtvirtinta, kad šis turtas turi būti valdomas, naudojamas ir juo disponuojama vadovaujantis visuomeninės naudos, efektyvumo, racionalumo bei viešosios teisės principais, taip pat užtikrinti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme (toliau – VPI) įtvirtintą pirkimų tikslą – sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas, kas svarbu ne tik viešųjų pirkimų procedūrų metu, bet ir vykdant viešojo pirkimo sutartis.
10. Teismas pabrėžė, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#) 2013 m. rugpjūčio 1 d. priimtose nutartyse padarė išvadą, kad 2010 m. Sutarties (tas pats taikytina ir 2002 m. Sutarčiai dėl iš esmės identiškos savo esmės ir prasmės šalių susitarimo dėl atsiskaitymo metodikos nuostatų) vykdymas gali būti laikomas teisėtu, jeigu: 1) VMSA už šilumos energiją ir karštą vandenį atsiskaito sutiekėja (atsakove) pagal faktinius atsiskaitomųjų šilumos energijos prietaisų duomenis (rodmenis), faktinio suvartojimo apimtį (lygį), t. y. taip, tarsi ji atsiskaitytų už šilumos energiją ir karštą vandenį su centralizuota šilumos energijos tiekėja UAB „Vilniaus energija“ tiesiogiai, nedalyvaujant tarpininkui; 2) atsakovė, kaip tiekėja, papildomai negauna pelno, susidarancio iš skirtumo tarp už realiai suvartotą energiją patiriamų išlaidų ir Sutartyje pagal normatyvinius dydžius nustatytos kainos; 3) priešingai aiškinant tiekėjo ir perkančiosios organizacijos šioje srityje susiklosčiusius santykius būtų pažeistas racionalaus lėšų panaudojimo principas, visuomenės interesus viešąsias finansines lėšas valdyti efektyviai.
11. Teismas, įvertinęs byloje esančius įrodymus (Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros prokuroro, ginančio viešąjį interesą, bei Vilniaus miesto savivaldybės administracijos atstovų paaiškinimus, byloje esančius rašytinius įrodymus, prijungtos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinės bylos [Nr. 3K-3-415/2013](#) medžiagą, ikiteisminio tyrimo Nr. 06-1-10003-12 medžiagos dalį (29–62 tomai), Lietuvos teismo ekspertizės centro 2018 m. rugsėjo 14 d. Ekspertizės aktą Nr. 11-320 (18) bei jį parengusios teismo ekspertės L. B. apklausos teismo posėdžio metu duotus paaiškinimus), padarė išvadą, kad už šilumos energiją (šildymą bei karšto vandens ruošimą) Vilniaus miesto savivaldybės administracija, mokėdama ne tiesiogiai centralizuotai šilumos energijos gamintojai ir tiekėjai UAB „Vilniaus energija“, o AB „City Service“, sumokėjo 71 079 562,72 Lt daugiau, negu būtų turėjusi sumokėti tuo atveju, jeigu šilumos energiją būtų pirkusi tiesiogiai iš šilumos energijos gamintojo, t. y. be atstovo – tarpininko dalyvavimo. Tokia išvada daroma netgi įvertinus tą faktą, kad, pasibaigus kalendoriniams metams, metinė kaina buvo perskaičiuojama, sutarčių šalims pasirašant atitinkamus aktus, nes Lietuvos teismo ekspertizės centrui (taip pat ir Lietuvos Respublikos finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos (toliau – FNTT) specialistui) atliekant skaičiavimus ir atsakant į teismo nutartyje suformuluotus klausimus buvo vertinami būtent minėtų perskaičiavimo aktų duomenys.
12. Nors tiek pačioje teismo ekspertizės išvadoje, tiek teismo ekspertės pateiktuose paaiškinimuose pažymima, jog lyginimai atliekami ir išvados daromos su sąlyga, kad pagal formulę apskaičiuota šildymo ir karšto vandens paruošimo išlaidų suma ($Y + Z$) neapima kokių nors papildomų AB „City Service“ teikiamų paslaugų, tačiau byloje nėra duomenų ir atsakovė nepateikė jokių įrodymų, kad su savivaldybės administracija sudarytomis sutartimis ji būtų prisiėmusi ir realiai vykdžiusi kokius nors papildomus įsipareigojimus, kiek tai susiję su formulės Y ir Z dalyse nurodytų prekių ir paslaugų, už kuriuos buvo sumokama, tiekimu ir pardavimu, t. y. kad šiose sutarčių dalyse buvo kalbama ne tik apie konkrečių objektų šildymą bei karšto vandens paruošimą ir šios *de jure* prekės pardavimą, kurios kaina priklauso nuo pakankamai objektyvių rodiklių (vidaus patalpų temperatūros, šildymo sezono išorės oro temperatūros, šildymo sezono dienų skaičiaus, centralizuotos šilumos 1 kwh kainos, aptarnaujamų objektų ploto, šalto vandens kiekio per metus, sunaudoto karštam vandeniui ruošti šalto vandens pašildymo šilumos energijos normos ir kt.), bet ir apie kokias nors papildomas paslaugas ar išlaidas, susijusias su šilumos energijos ir karšto vandens tiekimu. Turėdama teisę ir pareigą teikti į bylą vienokius ar kitokius įrodymus savo nurodomoms aplinkybėms ar atsikirtimams į priešingos šalies argumentus pagrįsti, atsakovė AB „City Service“ nepateikė teismui jokių įrodymų, kad teismo ekspertizės akte lygintos prekės – paslaugos buvo nelygiavertės, nevienodos, ne tos pačios ir kad AB „City Service“ teiktų savivaldybei paslaugą, už kurias buvo mokama pagal formulės Y ir Z dedamąsias, apimtis buvo platesnė nei UAB „Vilniaus energija“ teiktų AB „City Service“ paslaugų, tiksliau – prekės, apimtį. Bet kokios

AB „City Service“ patiriamos savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigų bei mokyklų eksploatavimo, remonto, renovavimo, avarijų likvidavimo, sistemų pagerinimo ir panašios išlaidos, susijusios ne su šilumos tiekimu, bet su šilumos ūkio priežiūra, tinkamos jo būklės palaikymui, atnaujinimui, paruošimui šildymo sezonui, turėjo būti ir, kaip matyti iš byloje esančių duomenų, faktiškai buvo įtraukiamos į Sutartyse esančių formulių X dedamąją. Dėl šių išlaidų pagrįstumo, dydžio, apmokėjimo byloje ginčo nėra ir dėl jų joks klausimas nekeliamas, ieškovai neprašo priteisti kokią nors šių išlaidų dalį, jos nekvestionuoja ir nelygina.

13. Tiek FNTT specialisto išvadoje, tiek Lietuvos teismo ekspertizės akte konstatuota, jog per laikotarpį nuo 2002 m. liepos 1 d. iki 2013 m. sausio 2 d. atsakovė pateikė savivaldybei apmokėti sąskaitų, kurių suma iš viso – 21 881 738,24 Lt, kad būtų padengtos tokios šilumos ir karšto vandens sistemų eksploatacijos išlaidos plačiąja prasme. Duomenų ir įrodymų, kad, be minėtos sumos, kuriai apmokėti savivaldybės administracijai buvo pateiktos sąskaitos, atsakovė būtų faktiškai patyrusi dar kokių nors kitų išlaidų, susijusių su šilumos ūkio eksploatavimu, remontu, renovavimu, gerinimu ir pan., ir jas dengusi savo sąskaita ar reikalavusi iš savivaldybės jas apmokėti, įtraukusi jas į smulkesnes formulių Y ir Z dedamųjų dalis vienokia ar kitokia forma ar, priešingai, neįtraukusi jų į formulių X dedamąją, byloje nėra.
14. Teismas pabrėžė, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo prejudicinę reikšmę ir *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) teisinę galią nagrinėjamai bylai turinčiose 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartyse civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#) padarė išvadą, jog atsakovės iš ginčo sutarčių gaunamas pelnas ir yra būtent ši atlygintinių priežiūros paslaugų dalis: tiekėjas, tinkamai vykdydamas šilumos prietaisų ir sistemos priežiūrą, už šias paslaugas gauna konkurso procedūrose pasiūlytą ir šalių sulgtą atlyginimą, todėl už tai neturėtų papildomai tikėtis jokio kito atlygio.
15. Pagal ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalį, šilumos vartotojai atsiskaito su šilumos tiekėju už patiektą šilumą ir (ar) karštą vandenį pagal atsiskaitomųjų šilumos ir (ar) karšto vandens prietaisų rodmenis, jeigu sutartinis nenustatyta kitaip. Nors atsakovė negali būti laikoma šilumos energijos ir karšto vandens tiekėja ŠŪĮ prasme, tačiau tai nereiškia, kad šio įstatymo imperatyvios teisės normos, susijusios su vartotojų teisių apsauga, atsiskaitymo už tiekiamą energiją vartotojams reikalavimai ir minimalūs apsaugos standartai, tarp kurių yra ir energiją vartotojui teikiančio subjekto pareiga reikalauti sumokėjimo tik už faktiškai suvartotą energijos kiekį, vartotojo teisė ir lūkestis sumokėti tik už jo faktiškai suvartotą energijos kiekį neturėtų būti taikomi visiems šiuose energijos tiekimo ir gavimo santykiuose dalyvaujantiems subjektams, juo labiau – atsakovei, kuri 2002 m. ir 2010 m. Sutarčių pagrindu atliko VMSA, kaip energijos vartotojos, atstovės prieš centralizuotą energijos tiekėją, tarpininkės įsigyjant energiją vaidmenį.
16. Būtent imperatyvios, viešąjį interesą užtikrinančios, šilumos energijos vartotojų teises ginančios ŠŪĮ, VSTVNDĮ nuostatos dėl racionalaus tokio turto naudojimo ir valdymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.4, 6.38, 6.200 straipsniuose įtvirtinti prievolių ir sutarčių vykdymo principai, 6.263 straipsnyje įtvirtinta pareiga bet kuriam asmeniui laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais nepadarėtų kitam asmeniui žalos, bei pareiga tokią žalą atlyginti, taip pat Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuluoti bei nustatyti civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013 šių sutarčių vykdymo teisėtumo kriterijai sudaro tą teisinį pagrindą, kurį pažeidus ir kurio nesilaikant galima spręsti apie neteisėtus atsakovės veiksmus, sudarančius pagrindą kilti jos civilinei atsakomybei dėl VMSA atsiradusios žalos ([CK](#) 6.246 straipsnis).
17. Teismas konstatavo, kad išvadą apie neteisėtus atsakovės veiksmus, kartu ir viešojo intereso pažeidimą nagrinėjamu atveju suteikia pagrindą daryti: atsakovės teikimas kitai sutarties šaliai – faktiniam šilumos energijos bei karšto vandens vartotojui – sumokėti už *de facto* UAB „Vilniaus energija“ suteiktą šilumos energiją bei karštą vandenį sąskaitas, kuriose tokios prekės kaina apskaičiuota ne atsižvelgiant į faktinį šilumos energijos bei karšto vandens suvartojimą atitinkamuose savivaldybės objektuose pagal apskaitos prietaisų rodmenis, taip pat duomenų apie faktiškai suvartotos šilumos energijos kiekį (apimtį) sąskaitose neatskleidimas, pagaliau – tokio apmokėjimo priėmimas ir dėl to, realiai nepatiriant su šilumos energijos ir karšto vandens tiekimu susijusių išlaidų (arba bent jau nepateiktus teismui priešingas išvadas leidžiančių daryti įrodymų), atitinkamų pajamų ir pelno pagal šią sutarčių su savivaldybės administracija dalį gavimas, nors teisė ir galimybė gauti pelną iš šių sutarčių egzistuoja pagal kitą jų dalį (teikiant savivaldybės administracijai atitinkamas su šilumos ūkio objektais susijusias jų priežiūros paslaugas), nepaisant to, kad tokio pelno gavimas iš principo neleistinas.
18. Teismas nusprendė, kad nagrinėjamu atveju egzistuoja teisiškai reikšmingas priežastinis ryšys tarp AB „City Service“ veiksmų bei VMSA patirtų nuostolių, nes šie nuostoliai yra būtent atsakovės veiksmų rezultatas ([CK](#) 6.247 straipsnis). Nustatyta, kad VMSA sumokėjo 71 079 562,72 Lt su PVM atsakovei daugiau nei turėjo. Nors šis skirtumas yra 19 241,52 Lt mažesnis, negu konstatuota FNTT specialisto išvadoje (71 098 804,24 Lt), tačiau teismo ekspertizės akte paaiškinta, kad šis skirtumas galimai susidarė dėl aritmetinio specialistų padaryto netikslumo, nes pagal tų pačių specialistų pateiktus priedus prie išvados matematiškai gaunama ta pati, kaip nustatė ir teismo ekspertizės įstaiga, suma. Teismas konstatavo, jog netikėti teismo ekspertizės išvadoje nustatyta skirtumo suma neturi pagrindo, nė viena iš šalių neteikė savo skaičiavimų ar kitų įrodymų, kurie paneigtų ekspertizės akte nurodytą sumą ar leistų teismui pagrįstai ją suabejoti. Todėl teismas nusprendė, jog būtent 71 079 562,72 Eur su PVM suma, kuri turėjo būti sumokėta atsakovei pagal minėtas sutartis, laikytina VMSA patirta turtinė žala – tiesioginiais nuostoliais, kaip būtina civilinės atsakomybės sąlyga.
19. Skolininko kaltė, kaip civilinės atsakomybės sąlyga, šiuo atveju preziumuojama, ir byloje ši prezumpcija paneigta nebuvo ([CK](#) 6.248 straipsnis). Kita vertus, aktualios [CK](#) 6.253 straipsnio 1, 5 dalių nuostatos, kuriose įtvirtinta, jog civilinė atsakomybė netaikoma, taip pat asmuo gali būti visiškai ar iš dalies atleistas nuo civilinės atsakomybės dėl nukentėjusio asmens veiksmų, dėl kurių kaltas pats nukentėjęs asmuo ir dėl kurių jam atsirado ar padidėjo nuostoliai. [CK](#) 6.259 straipsnio 1 dalyje taip pat nustatyta, kad jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta dėl abiejų šalių kaltės, skolininko atsakomybė atitinkamai gali būti sumažinta arba jis gali būti visiškai atleistas nuo atsakomybės.
20. Teismas nusprendė nagrinėjamu atveju esant pakankamą faktinį ir teisinį pagrindą daryti išvadą, kad VMSA savo veiksmais (neveikimu) prisidėjo prie jai atsiradusios žalos, dėl to šiuo atveju konstatuotina mišri, iš esmės vienoda savo laipsniu (dydžiu) tiek atsakovės, tiek pačios ieškovės VMSA kaltė dėl pastarajai atsiradusios žalos (nuostolių), sudaranti pagrindą iš dalies – 50 procentų – atleisti atsakovę nuo civilinės atsakomybės jai taikymo.
21. Teismo vertinimu, sprendžiant dėl kaltės, reikšmingos šios aplinkybės: 1) VMSA, rengdama 2002 m. ir 2010 m. viešųjų pirkimų sąlygas, sutarčių projektus bei įtvirtindama juose būtent tokį atsiskaitymo už šilumos energiją ir karštą vandenį modelį, galėjo ir privalėjo numatyti grėsmę, jog atsiskaitant pagal šias sutartis gali būti neįvertinami faktiniai suvartojami šilumos energijos kiekis bei apimtis, atsispindintys apskaitos prietaisuose; 2) gaudama iš atsakovės apmokėti sąskaitas, kuriose buvo nurodomos tik galutinės sumos, apskaičiuotas pagal sutartyse nurodytą formulę, VMSA jas besąlygiškai priimdavo ir apmokėdavo, taip pat net ir kalendorinių metų pabaigoje, atliekant perskaiciavimus, VMSA besąlygiškai priimdavo ir pasirašydavo atsakovės parengtus perskaiciavimo aktus; 3) Vilniaus miesto savivaldybės kontrolerius tambyba, rengdama 2005 m. gruodžio 20 d. ataskaitą, konstatavo, kad tikrinamuoju laikotarpiu savivaldybė atsiskaitydavo su atsakove, mokėdama metines kainas, apskaičiuotas pagal konkurso nuostatuose ir sutartyje patvirtintą formulę, ir pabrėžė, kad patikrinimo metu nebuvo atliktas palyginimas su švietimo įstaigų suvartotos šilumos energijos kiekiu pagal skaitiklių rodmenis; 4) iš UAB „Vilniaus energija“ 2009 m. kovo 30 d. raštu buvo gauta informacija apie Vilniaus miesto švietimo įstaigų 2008 m. suvartotos šilumos energijos kiekį ir nustatyta, jog pagal sutartį su atsakove, pavyzdžiui, už 2008 m. šildymo sezoną buvo sumokėta 1 238 343 Lt daugiau, negu galimai būtų buvę sumokėta perkant šilumos energiją tiesiogiai iš UAB „Vilniaus energija“, tačiau net ir turėdama tokius duomenis VMSA nesiėmė veiksmų peržiūrėti ir galimai koreguoti 2002 m. sutarties vykdymą; 5) net ir po Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. atskirosios nutarties, priimtos civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#), kurioje buvo iškeltas 2010 m. viešojo pirkimo sutarties vykdymo teisėtumo klausimas, VMSA iš esmės nesiėmė jokių realių veiksmų tokios sutarties vykdymo teisėtumui patikrinti ir tik gavusi FNTT specialisto išvadą apsisprendė dėl civilinio ieškinio pareiškimo; 6) atsakovei dalyvaujant viešajame pirkime dėl 2010 m. Sutarties sudarymo ieškovei buvo žinoma, kad jos nurodyta pasiūlyme išlaidų šilumos energijai kaina bei pateiktas šilumos energijos kiekis buvo didesnis, nei faktiškai buvo suvartota ankstesniais metais (2008–2009 m.), ir kaina buvo didesnė už faktiškai suvartotos šilumos energijos kainą pagal atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis; 7) pagal

VSTVNDI pirmiausia VMSA tenka pareiga racionaliai ir efektyviai, ekonomiškai naudingai, tenkinant visuomenės interesus bei poreikius, atsižvelgiant į viešąjį interesą, valdyti savivaldybės turta, juo naudotis ir disponuoti; 8) VMSA, kaip lygiavertei civilinio teisinio sandorių dalyvei, taip pat teko [CK](#) įtvirtintos pareigos vykdant sutartis elgtis sąžiningai, tinkamai, protingai, atlikti savo pareigas kuo ekonomiškiau, bendradarbiauti su kita šalimi, taip pat ir kontroliuoti itin svarbių didelei visuomenės daliai sutarčių vykdymą.

22. Teismas nusprendė, kad ieškovai, kreipdamiesi į teismą 2017 m. balandžio 13 d., nėra praleidę ieškinio senaties termino ir šiuo pagrindu ieškinį atmesti nėra pagrindo. Teismo vertinimu, ieškovės VMSA atžvilgiu ieškinio senaties termino eiga prasidėjo jai sužinojus apie FNTT specialisto išvadą, kurioje konstatuojamos aplinkybės, sudarančios ieškinio pagrindą ir dalyką. Ieškinį ginant viešąjį interesą pareiškusio prokuroro atžvilgiu ieškinio senaties termino pradžia skaičiuojama nuo tada, kai turėjo ir galėjo būti surinkti duomenys apie viešojo intereso pažeidimą. Teismas padarė išvadą, kad pakankamai duomenų ir įrodymų, leidžiančių daryti išvadą, jog sutarčių tarp savivaldybės administracijos ir atsakovės vykdymo metu galimai buvo pažeistas viešasis interesas, kas sudarytų pagrindą kreiptis į teismą viešajam interesui apginti, buvo surinkta būtent prokurorui gavus ikiteisminio tyrimo dėl atsakovės vykdytos veiklos metu parengtą FNTT specialisto išvadą, iš kurios, be kita ko, paaiškėjo ir galimos savivaldybės administracijai padarytos turinės žalos, sudarančios ieškinio dalyką, dydis.
23. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2020 m. spalio 8 d. sprendimu Vilniaus apygardos teismo 2019 m. liepos 25 d. sprendimą panaikino ir priėmė naują sprendimą – ieškinį atmetė.
24. Teisėjų kolegija nurodė, jog atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartys civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#) buvo priimtos pagal ieškovės VPT ieškinį atsakovėms VMSA iratsakovei dėl 2010 m. Sutarties (kuri yra ir nagrinėjamos bylos objektas) ir joje nurodytų sandorių pripažinimo negaliojančiais, tiek pačios nutartys, tiek jose pateikti išaiškinimai gali turėti tam tikrą aktualumą ir reikšmę, sprendžiant išimtinai tik dėl 2010 m. Sutarties, o ne dėl 2002 m. Sutarties įgyvendinimo nagrinėjamoje byloje.
25. Nurodė, jog atsižvelgiant į tai, kad narinėjamoji ir civilinė byla [Nr. 3K-3-415/2013](#) nėra panašios, jose nagrinėjamos aplinkybės reikšmingai skiriasi, o kasacinio išaiškinimai taikytini tik teismams nagrinėjant panašias savo faktinėmis aplinkybėmis bylas į tą bylą, kurią nagrinėdamas kasacinis teismas išaiškino atitinkamą teisės normą, nė viena iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutarčių, priimtų civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#), precedentinės reikšmės nagrinėjamai bylai neturi.
26. Lietuvos Aukščiausiajam Teismui išnagrinėjus civilinę bylą [Nr. 3K-3-415/2013](#) nustatyta, kad 2010 m. Sutartis ir joje nurodyti sandoriai yra teisėti ir galiojantys. Teisėjų kolegija aplinkybes, kurios laikytinos prejudiciniais faktais Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 182 straipsnio 2 punkto prasme, laikė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#), konstatuotas aplinkybes, kad, sprendžiant dėl konkurso ir 2010 m. Sutarties sąlygų teisėtumo, pagal sisteminį jų aiškinimą ir šalių pateiktą poziciją darytina išvada, jog VMSA veiksmų teisėtumas konstatuotinas dėl sutarties nuostatų aiškinimo, vadovaujantis kuriuo perkančioji organizacija su tiekėju už šilumos energiją atsiskaito pagal faktinius duomenis, nes pagal sutartyje įtvirtintą tvarką tiekėjo pasiūlyme nurodyta fiksuota normatyvinė šios prekės kaina turi būti perskačiuojama. VPT VPĮ nustatyta tvarka turi teisę kontroliuoti šios sutarties vykdymą ir patikrinti, kaip šalys ją vykdo.
27. Teisėjų kolegija nurodė, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. atskiroji nutartis, priimta civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#), prejudicinių faktų nagrinėjamai bylai nesukuria. Joje buvo nustatytas galimas viešojo intereso pažeidimas, tačiau nebuvo nustatyta, kad toks pažeidimas padarytas. Todėl ją vertino kaip tam tikrą orientyrą, gerbdama joje pateiktus išaiškinimus ir į juos atsižvelgdama tiek, kiek jie gali prisidėti prie pagrįsto ir teisingo procesinio sprendimo nagrinėjamoje byloje priėmimo.
28. Teisėjų kolegija pripažino, jog pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad ieškinio atmetimas dėl suėjusio ieškinio senaties termino nagrinėjamų atveju negalimas, kadangi tiek VMSA, tiek prokuroro pateikto ieškinio atžvilgiu ieškinio senaties terminas prasidėjo gavus 2014 m. gegužės 29 d. FNTT išvadą.
29. Teisėjų kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai pripažino netinkamą sutarčių vykdymą, teikiant kitai sutarties šaliai sumokėti už faktiškai UAB „Vilniaus energija“ suteiktą šilumos energiją bei karštą vandenį sąskaitas, kuriose tokios prekės kaina apskaičiuota pagal normatyvinius dydžius, o ne remiantis faktiniu šilumos energijos bei karšto vandens suvartojimu, nustatytu pagal apskaitos prietaisų rodmenis, ir tokio didesnio, nei teisėtai galėtų būti gautas, apmokėjimo priėmimą neteisėtais atsakovės veiksmais. Nė viena iš Sutarčių, kurių netinkamas vykdymas įrodinėjamas byloje, neapina nuostatų, kurios vienokia ar kitokia forma įtvirtintų, kad šalys susitarė, jog atsakovė parduoda, o VMSA perka iš atsakovės šilumos energiją bei karštą vandenį (kaip prekę), už kuriuos VMSA su atsakove atsiskaito pagal faktinį šilumos energijos bei karšto vandens suvartojimą, nustatytą pagal apskaitos prietaisų rodmenis.
30. Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad, sprendžiant dėl atsakovės sutartinės civilinės atsakomybės, teisinę reikšmę, nustatant neteisėtus veiksmus, turi pareigos apmokestinti VMSA už sunaudotą šilumos energiją ir karštą vandenį pagal atsiskaitomųjų apskaitos prietaisų rodmenis egzistavimas, šios pareigos kilmė ir atsiradimo momentas, jei būtų nustatyta, kad ji egzistuoja.
31. Teisėjų kolegija, įvertinusi 2002 m. Sutarties nuostatas, nustatė, kad kaina už šilumos energijos ir karšto vandens tiekimą pagal 2002 m. Sutartį yra apskaičiuojama pagal aiškiai apibrėžtą formulę (metinė kaina (objekto) = X + Y + Z), o ne pagal faktinį suvartojimą, nustatomą pagal atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis, todėl VMSA prievolė mokėti už sunaudotą šilumą ir karštą vandenį pagal atsiskaitomųjų apskaitos prietaisų rodmenis iš 2002 m. Sutarties nekeyla. Teisėjų kolegija taip pat nustatė, kad 2002 m. Sutartyje nėra nuostatų, pagal kurias šalys būtų susitarusios perskačiuoti pagal formulę apskaičiuotus mokėjimus taip, kad galutinai jie būtų nustatyti pagal apskaitos prietaisų rodmenis.
32. Teisėjų kolegija, įvertinusi 2010 m. Sutarties nuostatas, nustatė, kad ši sutartis įtvirtina kitokį paslaugų kainos pagal sutartį apskaičiavimo mechanizmą. Šios sutarties 15.1 punktu šalys susitarė, kad VMSA atsakovei už suteiktas paslaugas moka metinę paslaugų kainą, kuri sudaro 40 576 618,11 Lt (su PVM) (7 647 276 Lt pastatų priežiūros kaina ir 32 929 342,11 Lt metinės išlaidos pastatų šilumos energijai). Ši fiksuota sutartinė metinė pastatų šilumos energijos kaina (32 929 342,11 Lt) yra apskaičiuota pagal aiškiai apibrėžtas formules, nustatytas viešojo pirkimo konkurso, kurio pagrindu sudaryta nagrinėjama sutartis, sąlygų 1 priedo „Techninė specifikacija“ B dalyje – metinių išlaidų pastatų šiluminei energijai specifikacijoje. 2010 m. Sutarties 15.2 punkte nustatyta, kad pasibaigus kalendoriniams metams yra fiksuojamas faktinis šildymo sezono parų skaičius, fiksuojamos faktinės išorės oro temperatūros ir faktinis suvartotas karšto vandens kiekis; vadovaujantis faktiniais duomenimis yra perskačiuojama bendra metinė išlaidų pastatų šilumos energijai kaina, o susidaręs skirtumas yra pridedamas ir (ar) atimamas iš kito VMSA mokėjimo. Tuo tarpu šios Sutarties 9.5.2 punkte nustatyta, kad pagal šią sutartį ir atskirai sudarytą pavedimo sutartį atsakovė privalo VMSA vardu sudaryti šilumos pirkimo-pardavimo sutartį su centralizuotos šilumos tiekėju, VMSA vardu vykdyti visus šilumos vartotojo įsipareigojimus bei pagal galiosiančius šilumos energijos tarifus tinkamai ir laiku atsiskaityti su centralizuotos šilumos energijos tiekėju už pateiktą šilumos energiją pastatams; atsiskaitymas su šilumos tiekėju turės vykti pagal pastatuose šilumos pirkimo-pardavimo vietoje įrengtų atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis. Minėtų 2010 m. Sutarties nuostatų pagrindu teisėjų kolegija nusprendė, kad atsakovei nekilo pareiga apmokestinti VMSA už sunaudotą šilumą ir karštą vandenį pagal atsiskaitomųjų apskaitos prietaisų rodmenis. 2010 m. Sutartyje apmokestinimas pagrįstas fiksuota sutartine kaina, kuri apskaičiuota pagal aiškiai apibrėžtas formules ir tikslinama kartą per metus, kai yra perskačiuojama Sutarties 15.2 punkte nustatyta tvarka.
33. Teisėjų kolegija konstatavo, kad atsakovės neatliko jokių neteisėtų veiksmų, pasireiškusių viešojo pirkimo sutarčių nuostatų pažeidimu, ir šia prasme atsakovės civilinė atsakomybė yra negalima.
34. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad sutartis laikoma įvykdyta netinkamai, *inter alia* (be kita ko), pažeidus imperatyviasias teisės normas, tyrė ir vertino ir tai, ar 2002 m. ir 2010 m. viešojo pirkimo Sutarčių vykdymo metu galiojo imperatyvios įstatymo normos, iš kurių galėtų kilti

atsakovės pareiga apmokestinti VMSA už sunaudotą šilumą ir karštą vandenį pagal atsiskaitomųjų apskaitos prietaisų rodmenis.

35. Teisėjų kolegija pripažino, kad iš ŠŪĮ kyla atsakovės pareiga apmokestinti VMSA kaip šilumos energijos vartotoją už sunaudotą šilumą pagal atsiskaitomųjų apskaitos prietaisų rodmenis, tačiau tuo tikslu turi būti aiškiai nustatytas šios pareigos atsiradimo momentas. Nurodė, kad 2003 m. gegužės 20 d. buvo priimtas ŠŪĮ, jis įsigaliojo 2003 m. liepos 1 d. ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalyje (redakcija galiojusi nuo 2003 m. liepos 1 d. iki 2008 m. sausio 1 d.) nustatyta, kad šilumos vartotojai atsiskaito su šilumos tiekėju už patiektą šilumą ir (ar) karštą vandenį pagal atsiskaitomųjų šilumos ir (ar) karšto vandens apskaitos prietaisų rodmenis, jeigu sutartimis nenustatyta kitaip. Ši ŠŪĮ nuostata buvopakeista, pašalinant iš jos galimybę sutartimis nustatyti kitokią atsiskaitymo režimą, bei 2008 m. sausio 1 d. įsigaliojo jos versija, numatanti, kad šilumos vartotojai atsiskaito su šilumos tiekėju už sunaudotą šilumą pagal šilumos pirkimo–pardavimo vietoje įrengtų atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis.
36. Teisėjų kolegija nurodė, kad atsakovės pareiga apmokestinti VMSA už sunaudotą šilumą ir karštą vandenį pagal atsiskaitomųjų apskaitos prietaisų rodmenis atsirado 2008 m. sausio 1 d., kai įsigaliojo ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies redakcija, nustatanti, kad šilumos vartotojai atsiskaito su šilumos tiekėju už sunaudotą šilumą pagal šilumos pirkimo–pardavimo vietoje įrengtų atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis, kadangi iki tol galiojusi nagrinėjamos nuostatos redakcija leido susitarti dėl kitokio atsiskaitymo režimo. Kadangi 2002 m. ir 2010 m. Sutartyse buvo įtvirtinti alternatyvūs ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies nustatytajam atsiskaitymo režimui, apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad atsakovė, vykdydama 2002 m. Sutartį laikotarpiu nuo jos įsigaliojimo iki 2008 m. sausio 1 d., jokių neteisėtų veiksmų, kaip būtinosios civilinės atsakomybės sąlygos, neatliko. Tuo tarpu dėl atsakovės veiksmų teisėtumo, vykdanč 2002 m. Sutartį laikotarpiu nuo 2008 m. sausio 1 d. iki jos pasibaigimo bei vykdanč 2010 m. Sutartį, teisėjų kolegija sprendė įvertindama šalių sutartinių teisinių santykių dalyko ir objekto apibrėžimą.
37. Teisėjų kolegija nurodė, kad ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalyje (redakcija galiojanti nuo 2008 m. sausio 1 d.) nustatytas atsiskaitymo režimas yra taikomas tuo atveju, kai vartotojas perka šilumos energiją kaip prekę.
38. 2002 m. Sutartimi šalys, be kita ko, sulygo, kad atsakovė įsipareigoja tiekti šilumos energiją ir karštą vandenį VMSA objektams, o VMSA užsako šilumos ir karšto vandens tiekimą šiems objektams bei įsipareigoja už tai atsiskaityti su atsakove sutartyje nustatyta tvarka (Sutarties 8 punktas). Tuo tarpu 2010 m. Sutartimi šalys, be kita ko, sulygo, kad atsakovė įsipareigoja atlikti veiksmus ir darbus, skirtus užtikrinti metinėms išlaidoms pastatų šilumos energijai esant tam tikriems, šioje sutartyje bei konkurso sąlygose apibrėžtiems, klimatiniams ir centralizuotos šilumos kainos kriterijams, o VMSA įsipareigoja atsiskaityti su atsakove sutartyje nustatyta tvarka ir sąlygomis (2010 m. Sutarties 8 punktas). Viešojo pirkimo konkurso, kurio pagrindu sudaryta 2010 m. Sutartis, sąlygų 6 punkte nustatyta, kad pirkimo objektas apima dvi tiesiogiai tarpusavyje susijusias ir neatskiriamas paslaugas, kurių tikslas yra sumažinti, optimizuoti ir tiksliai suplanuoti perkančiosios organizacijos išlaidas Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų (darželių) bei mokyklų pastatų šilumos energijai (šildymui, karšto vandens gamybai ir karšto vandens temperatūros palaikymui) bei pastatų priežiūrai.
39. Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad atsakovė su VMSA tarėsi ne dėl šilumos energijos kaip prekės pirkimo ir pardavimo, o dėl sutartyse apibrėžtų paslaugų, susijusių su šilumos energijos tiekimu. Tai reiškia, kad ginčo viešojo pirkimo sutarčių dalykas, o kartu ir objektas nagrinėjama apimtimi yra platesni, nei įtvirtinti ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalyje (redakcija galiojanti nuo 2008 m. sausio 1 d.), ir apima ne tik sunaudotos šilumos pirkimą ir pardavinimą. Kadangi 2002 m. ir 2010 m. Sutarčių 8 punktų ir ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies (redakcija galiojanti nuo 2008 m. sausio 1 d.) tiek dalykas, tiek objektas nėra tapatūs, tai, teisėjų kolegijos vertinimu, eliminavo galimybę konstatuoti, kad, vykdanč 2002 m. Sutartį laikotarpiu nuo 2008 m. sausio 1 d. iki jos pasibaigimo bei vykdanč 2010 m. Sutartį, atsakovė kilo pareiga apmokestinti VMSA už sunaudotą šilumą pagal atsiskaitomųjų apskaitos prietaisų rodmenis iš minėtos ŠŪĮ nuostatos. Tuo pagrindu teisėjų kolegija nusprendė, kad, vykdanč 2002 m. Sutartį laikotarpiu nuo 2008 m. sausio 1 d. iki jos pasibaigimo bei 2010 m. Sutartį, atsakovė nepažeidė jokių imperatyvių įstatymo nuostatų ir neatliko jokių neteisėtų veiksmų, kaip būtinosios civilinės atsakomybės sąlygos. Todėl apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad atsakovės sutartinė civilinė atsakomybė dėl netinkamo 2002 m. ir 2010 m. Sutarčių vykdymo negalima, dėl to ieškiny yra atmestinas.

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai

40. Generalinės prokuratūros prokuroras, ginantis viešąjį interesą, kasaciniu skundu prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 8 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – pakeisti Vilniaus apygardos teismo 2019 m. liepos 25 d. sprendimą ir ieškinių patenkinti visiškai. Kasacinių skundą grindžia šiais teisiniais argumentais:
- 40.1. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai sumenkino Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#) priimtos 2013 m. rugpjūčio 1 d. atskiroios nutarties reikšmę ir neatsižvelgė į joje daromas išvadas. Atskiroji teismo nutartis buvo priimta remiantis byloje nustatytais aplinkybėmis, tuo pačiu metu, kai buvo priimtas teismo sprendimas dėl bylos esmės. Atskirą nutartimi teismas nevertino VMSA ir atsakovės sutarčių sudarymo teisėtumo, tačiau pasisakė dėl paskesnio sutarčių vykdymo teisėtumo ir atitikties viešajam interesui. Apeliacinės instancijos teismas, akcentuodamas nagrinėjamos bylos ir civilinės bylos [Nr. 3K-3-415/2013](#) aplinkybių nepanašumą, padarė klaidingas išvadas dėl jose nagrinėjamų aplinkybių reikšmingo skirtumo – šioje byloje ginčijamos Sutarčių vykdymo aplinkybės būtent ir buvo nustatytos nagrinėjant civilinę bylą [Nr. 3K-3-415/2013](#), o jas nustačius, dėl jų pasisakyta atskirojoje nutartyje. Dėl šios priežasties atskiroios nutarties išvados gali ir turi būti pripažįstamos teisiskai reikšmingomis nagrinėjamai bylai.
- 40.2. Apeliacinės instancijos teismo išvada, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013 2013 m. rugpjūčio 1 d. priimta nutartis ir atskiroji nutartis gali turėti teisinę reikšmę sprendžiant išimtinai tik dėl 2010 m. Sutarties įgyvendinimo, yra nepagrįsta, nes neatitinka byloje nustatytų faktinių aplinkybių. Kaip teisingai pažymėjo pirmosios instancijos teismas, tiek 2002 m. Sutartyje, tiek ir 2010 m. Sutartyje buvo įtvirtintas iš esmės identiškas atsiskaitymo modelis, nurodant iš anksto nustatytą metinę kainą, be kita ko, skaičiuojamą pagal iš anksto nustatytą normatyvinį suvartotiną šilumos energijos ir karšto vandens kiekį (dydį), iš anksto nustatytą metinį šilumos energijos poreikį. Todėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. atskiroji nutartis teisiskai reikšminga ir vertinant su 2002 m. Sutarties vykdymo teisėtumu susijusias aplinkybes.
- 40.3. Apeliacinis teismas skundžiamame sprendime nepagrįstai konstatavo, kad netinkamas Sutarčių vykdymas ieškovės aiškinamas tik kaip teikimas kitai sutarties šaliai sumokėti už faktiškai UAB „Vilniaus energija“ suteiktą šilumos energiją bei karštą vandenį sąskaitų, kuriose tokios prekės kaina apskaičiuota pagal normatyvinius dydžius, o ne remiantis faktiniu šilumos energijos bei karšto vandens suvartojimu, nustatytu pagal apskaitos prietaisų rodmenis, ir didesnio, nei teisėtai galėtų būti gautos, apmokėjimo priėmimas. Sutartis laikoma netinkamai įvykdyta ne tik kai ji įvykdyta iš dalies, praleidus įvykdymo terminą, pažeidus kitas sutartas jos vykdymo sąlygas, t. y. kai civilinės teisės pažeidimas pasireiškia sutarties pažeidimu. Netinkamu sutarties vykdymu gali būti pripažintas ir sutarties vykdymas pažeidžiant imperatyviasias teisės normas ar bendrojo sutarčių vykdymo principus.
- 40.4. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė ir aiškino su sutarčių vykdymu susijusias teisės normas. Nagrinėjamu atveju ieškovo reikalavimas buvo grindžiamas:
- 40.4.1. imperatyvių [CK](#) normų, susijusių su sutarčių vykdymu, pažeidimu: (i) [CK](#) 6.158 straipsnio 2 dalies, pagal kurią sutartys sudaromos ir vykdomos jų šalims bendradarbiaujant, kiekviena šalis privalo elgtis sąžiningai; (ii) [CK 6.256 straipsnio](#), kuriame nustatyta, kad kiekvienas asmuo privalo tinkamai ir laiku vykdyti savo sutartines prievoles; (iii) [CK 6.200 straipsnio](#), kuriame nustatyta, kad šalys privalo vykdyti sutartį tinkamai ir sąžiningai, ji turi būti vykdoma kuo ekonomiškiau kitai šaliai būdu; (iv) [CK](#)

6.158 straipsnio, įtvirtinančio sąžiningumo reikalavimą ir sąžiningą dalykinę praktiką, kuriame nustatyta, kad kiekviena sutarties šalys, turėdama sutartinių santykių, privalo elgtis sąžiningai, o šios nustatytos pareigos šalys savo susitarimu negali pakeisti ar panaikinti, pažeidimu;

- 40.4.2. VSTVNDĮ 9 straipsniu (bei ankstesnės šio įstatymo redakcijos 8¹ straipsniu), kuriame nustatyta, kad valstybės ir savivaldybių turtas turi būti valdomas, naudojamas ir juo disponuojama vadovaujantis visuomeninės naudos, efektyvumo, racionalumo ir viešosios teisės principais. Sprendimais, susijusiais su valstybės ir savivaldybių turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, turi būti siekiama maksimalios naudos visuomenei, turtas turi būti tausojamas, nešvaistomas, racionaliai valdomas ir naudojamas, o sandoriai dėl valstybės ir savivaldybių turto turi būti sudaromi tik teisės aktų, reglamentuojančių disponavimą valstybės ir (ar) savivaldybių turto, nustatytais atvejais ir būdais. Šie principai teismų praktikoje pripažinti imperatyviaisiais, o jų pažeidimas lemia ir viešojo intereso pažeidimą;
- 40.4.3. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalies nuostata, jog nuosavybės teisės saugo įstatymai, kuri turi būti aiškinama, jog įstatymais turi būti saugomos visų savininkų nuosavybės teisės, tarp jų ir valstybės nuosavybės teisė. Pagal Konstituciją valstybės turtas negali būti valdomas, naudojamas, juo negali būti disponuojama taip, kad jis tenkintų tik kurios nors vienos socialinės grupės ar atskirų asmenų interesus arba poreikius, jeigu tai neatitinka viešojo intereso, visuomenės poreikių. Atsižvelgiant į tai, kad aptariamasis Sutartis buvo sudarytos siekiant užtikrinti tinkamą viešojo sektoriaus įstaigų (Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų (darželių) bei mokyklų) funkcionavimą, šių teisės normų reikalavimų netinkamas vykdymas pažeidė ir viešąjį interesą – visuomeninės naudos, visuomenės interesų tenkinimo bei maksimalios naudos visuomenei principus, nes neatitiko visuomenės teisėto lūkesčio už šaltuoju metų laiku tiekiamą šilumą ir karštą vandenį mokėti adekvačią ir teisingą kainą. Būtent tokia VMSA, kaip sutarčių šalies, valia bei lūkestis turėjo būti nustatyti teismo taikant įstatymo įtvirtintas ir teismų praktikoje pripažintas sutarčių aiškinimo taisykles;
- 40.4.4. teisiškai ir socialiai reikšmingu visuomenės lūkesčiu, kad tiek viešojo, tiek ir privataus sektorių atstovai, kartu veikdami viešojo intereso srityje (prekių ar paslaugų pirkimas, jų tiekimas ar teikimas), turi elgtis taip, kad, vykdydami savo teises bei pareigas, bet kuriuo sutartinių santykių etapu veiktų sąžiningai, bendradarbiaudami, kuo ekonomiškiau visai visuomenei būdu, o nustatę galimus imperatyvių teisės aktų pažeidimus bet kuriuo juos siejančių teisinių santykių etapu, imtųsi priemonių jiems koreguoti, siekdami atitiktis teisiniui reguliavimui, bendriesiems CK įtvirtintiems sutarčių teisės principams, taip kartu siekdami viešojo gėrio bei teisingumo.
- 40.5. Spręsdamas dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumo, apeliacinės instancijos teismas apsiribojo formalia pasirašytų Sutarčių elementų analize ir vertinimu, o ne jų vykdymo tinkamumu ir atitiktimi nurodytoms įstatymų nuostatoms, nepasisakė dėl bendrųjų CK principų, konkrečių normų ir viešojo intereso pažeidimo, nors ieškovų reikalavimai nuo proceso pradžios buvo siejami su atsakovės neteisėtais veiksmais ir viešojo intereso pažeidimu, netinkamai vykdydami Sutartis.
- 40.6. Apeliacinės instancijos teismo išvada, kad pagal ginčo viešojo pirkimo sutartį atsakovė su ieškove VMSA tarėsi ne dėl šilumos energijos kaip prekės pirkimo ir pardavimo, o dėl Sutartyse apibrėžtų paslaugų, susijusių su šilumos energijos tiekimu, neatitinka tikrovės ir yra padaryta netinkamai įvertinus įrodymus:
- 40.6.1. pagal 2002 m. Sutartį atsakovė įsipareigojo tiekti užsakovės objektams šilumos energiją ir karštą vandenį, o tai paneigia atsakovės argumentus apie tai, kad Sutarties objektas buvo vien tik paslaugų teikimas, o ne energijos, kaip de jure prekės, pardavimas;
- 40.6.2. pagal 2010 m. Sutartį atsakovė įsipareigojo Sutartyje nustatyta tvarka ir sąlygomis tiekti užsakovės valdomų statinių, nurodytų šios Sutarties priede Nr. 1, bei jų inžinerinių sistemų techninės priežiūros (eksploatavimo) paslaugas ir atlikti veiksmus ir darbus, skirtus užtikrinti metinėms išlaidoms pastatų šilumos energijai esant tam tikriems, šioje Sutartyje bei konkurso sąlygose apibrėžtiems, klimatiniais ir centralizuotos šilumos kainos kriterijams, o ieškovė įsipareigojo atsiskaityti Sutartyje nustatyta tvarka ir sąlygomis;
- 40.6.3. iš pačiose 2002 m. ir 2010 m. Sutartyse apibrėžto sutarties objekto ir dalyko matyti, kad viena iš jo sudėtinių dalių yra būtent šilumos energijos ir karšto vandens tiekimas, o identiškas objektas yra apibrėžtas ir AB „City Service“ bei UAB „Vilniaus energija“ sudarytoje 2002 m. rugsėjo 2 d. Šilumos ir šilumnešio tiekimo, vartojimo, atsiskaitymo sutartyje Nr. 95425;
- 40.6.4. atsakovė nepateikė jokių įrodymų, kad Sutartinis būtų prisiėmusi ir realiai įvykdžiusi kokius nors papildomus įsipareigojimus, kiek tai susiję su prekių ir paslaugų, už kurias buvo mokama, tiekimu;
- 40.6.5. atsakovė nepateikė jokių įrodymų, kad teismo ekspertizės akte lygintos prekės ir paslaugos buvo nelygiavertės (ne tos pačios) ir kad atsakovės ieškovei VMSA teiktų paslaugų apimtis buvo platesnė nei tą, kuria atsakovei paslaugas teikė UAB „Vilniaus energija“. Teigti, jog ir teismo paskirtos ekspertizės metu buvo lyginami netapatūs pardavimo objektai, nėra jokio pagrindo. Apeliacinės instancijos teismas neteisingai įvertino ekspertizės turinį, sprendime padarytos išvados prieštarauja byloje esantiems įrodymams, dėl kurių apeliacinės instancijos teismas nepateikė įtikinamų argumentų, leidžiančių spręsti dėl ekspertizės nepatikimumo.
- 40.7. CK 6.156 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad šalys turi teisę sudaryti sutartį, turinčią kelių rūšių sutarčių elementų. Tokios sutartys vadinamos mišriomis sutartimis. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką, kai šalių sudarytoje sutartyje tarpusavyje susietas skirtingų sutartinės prigimtės prievolių (pvz., paslaugų ir prekių pardavimo) vykdymas, nedalomomis, tarpusavyje neatsiejiamomis laikytinos ne pačios paslaugos ir pirkimo-pardavimo prievolės, bet šių prievolių šalių valia susietų sutarčių vykdymas (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-446-695/2017 26 punktą). Atsakovės teikiamos paslaugos konkretus pobūdis, jos suteikimo laikas, apimtis, kaina, net ir kartus u perkama preke, galėjo ir turėjo būti atskirti ir aiškiai apibrėžti sutarties vykdymo metu pateikiant kontrahentui konkrečius tai patvirtinančius įrodymus ir skaičiavimus. Atsakovė nepateikė jokių duomenų apie tai, kiek ir kokių konkrečių paslaugų ji suteikė vykdydama Sutartį, šių paslaugų ir prekių nediferencijavo, taip apsunkindama jų patikrinimą.
- 40.8. Nagrinėjami atveju neteisėti atsakovės veiksmai, o kartu ir viešojo intereso pažeidimą sudarytų ne tik formalus sutartinių nuostatų pažeidimas, bet ir bylos nagrinėjimo metu nustatytos aplinkybės: 1) teikimas kitai sutarties šaliai (faktiniam šilumos energijos bei karšto vandens vartotojui) sumokėti už de facto UAB „Vilniaus energija“ suteiktą šilumos energiją bei karštą vandenį sąskaitų, kuriose tokios prekės kaina apskaičiuota ne atsižvelgiant į faktinį šilumos energijos bei karšto vandens suvartojimą atitinkamuose savivaldybės objektuose pagal apskaitos prietaisų rodmenis; (2) duomenų apie faktiškai suvartotos šilumos energijos kiekius (apimtis) sąskaitose neatskleidimas ir dėl to, realiai nepatiriant su šilumos energijos ir karšto vandens tiekimu susijusių išlaidų, atitinkamų pajamų ir pelno pagal šią sutarčių su VMSA dalį gavimas.
41. Ieškovė Vilniaus miesto savivaldybės administracija kasaciniu skundu prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 8 d. sprendimą ir palikti galioti Vilniaus apygardos teismo 2019 m. liepos 25 d. sprendimo dalį, kuria ieškinyje buvo patenkintas, o dėl atmetos ieškinio reikalavimų dalies – grąžinti civilinę bylą apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Kasacinį skundą grindžia šiais teisiniais argumentais:
- 41.1. Apeliacinės instancijos teismas be jokio teisinio pagrindo nelaikė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinėje byloje Nr. 3K-3-

[415/2013](#) 2013 m. rugpjūčio 1 d. priimtos atskirosios nutarties turinčia prejudicinę galią nagrinėjamai bylai ir tai galimai lėmė neteisingo skundžiamo sprendimo priėmimą:

- 41.1.1. [CPK 299 straipsnio](#) lingvistinė analizė parodo, kad atskirą nutartimi teismas vertina ne galimą, o nustatytą teisės pažeidimą; atskiroji nutartis yra grindžiama teismo padarytomis išvadomis dėl tokio pažeidimo. Nagrinėjamu atveju atskirą nutartimi buvo nustatytas teisės pažeidimas, o ne galimas viešojo intereso pažeidimas; nustatyto teisės pažeidimo pagrindu teisėsaugos institucijos turėjo atlikti ikiteisminį tyrimą, kuris detalizuotų padarytų pažeidimų turinį; nagrinėjamu atveju atliktas ikiteisminis tyrimas patvirtino atskirosios nutarties išvadas, kad dėl ydingo atsiskaitymo už šilumos energiją VMSA permokėjo, o atsakovė gavo papildomą pelną už šilumos energijos perpardavinimą (pažeidimo esmė). Civilinę bylą nagrinėję teismai turėjo tik įvertinti, ar padarytas pažeidimas lėmė nurodomų VMSA nuostolių atsiradimą;
- 41.1.2. prie atskirojoje nutartyje pateiktų išvadų buvo prieita nagrinėjant civilinę bylą [Nr. 3K-3-415/2013](#) iš esmės, t. y. atskiroji nutartis yra tiesiogiai susijusi su šioje byloje nustatytomis aplinkybėmis. Nors Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir nekonstatavo 2010 m. Sutarties nuostatų neteisėtumo, tačiau, išnagrinėjęs bylą iš esmės, atskirą nutartimi pateikė išvadas apie padarytą teisės pažeidimą šios Sutarties vykdymo procese, t. y. galimai nepagrįstą atsakovės pelno gavimą iš tarpininkavimo, perkant šilumos energiją švietimo įstaigoms ir VMSA sumokant už šilumos energiją ne pagal faktinius apskaitos prietaisų rodmenis;
- 41.1.3. analizuojant tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutarties, tiek atskirosios nutarties turinį, darytina išvada, kad VMSA iš atsakovės pirkto ne tik paslaugas, bet ir šilumos energiją kaip prekę;
- 41.1.4. atskiroji nutartis atitinka kasacinio teismo praktikoje suformuluotas pagrindines taisykles, kuriomis remiantis teismo sprendimas pripažįstamas turinčiu prejudicinę galią: buvo priimta byloje, kurioje dalyvavo tie patys asmenys; abiejų bylų įrodinėjimo dalykas buvo 2010 m. Sutarties teisėtumas (vienoje byloje buvo vertinamas sutarties sudarymo teisėtumas per se (pats savaimė), o kitoje – sutarties vykdymo teisėtumas ir dėl netinkamo sutarčių vykdymo atsiradę nuostoliai); atskiroji nutartis buvo nagrinėjamos civilinės bylos inicijavimo pagrindas, t. y. nagrinėjamoje byloje ieškiniu buvo detalizuojamas atskirojoje nutartyje identifikuotas teisės pažeidimas;
- 41.1.5. apeliacinės instancijos teismas arba turėjo pripažinti, kad nei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis dėl ginčo esmės, nei atskiroji nutartis neturi prejudicinės galios nagrinėjamai bylai, arba pripažinti, kad abi nutartys tokią galią turi. Priešinga situacija būtų nesuderinama su Konstitucijos 109 straipsnio nuostata, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai, taip pat konstituciniais teisinės valstybės, teisingumo, tinkamo teisinio proceso, teisinio aiškumo, tikrumo, teisės viešumo imperatyvais.
- 41.2. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė sutarčių aiškinimo taisykles ([CK 6.193–6.195](#) straipsniai):
- 41.2.1. prejudicinę galią nagrinėjamai civilinei bylai turinčia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#), buvo pripažinta, kad pagal konkurso dokumentus ir Sutarties nuostatas perkančioji organizacija pirkto du sudėtinius objektus – prekę (šilumos energiją) ir paslaugas (pastatų, šildymo sistemų priežiūrą ir kt.). Šie abu objektai nebuvo išskaidyti ir bendrai pavadinti paslaugomis. Nagrinėjamoje civilinėje byloje Lietuvos apeliacinio teismo atliktas ginčo Sutarčių objekto vertinimas, konstatuojant, kad Sutarčių objektą sudarė tik paslaugos, yra nesąžiningas ir prieštaraujantis Sutarties šalių valiai – tiek VMSA, tiek atsakovei buvo aišku, kad, be pastatų šilumos sistemų priežiūros, yra įsigyjama ir šilumos energija šiems pastatams, atsakovei veikiant kaip tarpininkei;
- 41.2.2. pagal ginčo Sutartyse nurodytas formules atsiskaitymas (išlaidų dalis) už šilumos energiją bei kitų paslaugų teikimą buvo atskirtas. Pavyzdžiui, 2002 m. Sutarties formulę sudarė X dalis (eksploatacijos, remonto ir pan. išlaidos), Y dalis (šildymo išlaidos), Z dalis (karšto vandens paruošimo išlaidos) ir šių dalių suma buvo mokama atsakovei (Sutarties 15 punktas). Pagal 2010 m. Sutarties 15 punktą atsakovei mokėtiną sumą sudarė pastatų priežiūros kainos ir išlaidų pastatų šilumos energijai suma;
- 41.2.3. VMSA mokėjimai pagal Sutartį (Z ir Y dalys pagal 2002 m. Sutartį ir pastatų šilumos energijos dalis pagal 2010 m. Sutartį) buvo tiksliniai ir skirti konkrečiai „prekei“, t. y. šilumos energijai ir karštam vandeniui įsigyti. Jokių kitų paslaugų teikimas pagal Sutartį iš šių sumų nebuvo apmokamas;
- 41.2.4. pirmosios instancijos teismo sprendime buvo pagrįstai nurodyta, kad VMSA žala kilo dėl sutarčių vykdymo principus pažeidžiančio Sutarčių vykdymo, o ne dėl Sutarčių nuostatų neteisėtumo. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai ieškini nagrinėjo, atsižvelgdamas tik į tai, ar Sutarties nuostatos apėmė pareigą atsiskaityti už šilumos energiją pagal faktinius apskaitos prietaisų rodmenis. Atsižvelgiant į tai, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai susiaurino ieškinio faktinį pagrindą iki Sutartyse įtvirtintų formuluočių taikymo teisėtumo, nors pačių Sutarčių nuostatų teisėtumas ieškiniu apskritai nebuvo kvestionuojamas;
- 41.2.5. sutarčių vykdymui taikomos ne tik pačių sutarčių nuostatos, bet ir visa tai, ką lemia sutarčių esmė arba įstatymai (pvz., ŠŪĮ, sutarčių vykdymo bendrieji principai ir pan.). Todėl, sprendžiant dėl Sutarčių vykdymo pažeidimų, Sutartys negali būti aiškinamos tik pažodžiui ir atsietai nuo įstatymo jų vykdymui keliamų reikalavimų, kurie nebuvo tiesiogiai perkelti į Sutartis.
- 41.3. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies (redakcijos, galiojusios nuo 2008 m. sausio 1 d.) nuostatas:
- 41.3.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalį, nepagrįstai susiaurindamas jos taikymą tik formaliam šilumos energijos kaip prekės įsigijimui, nevertindamas, kad šilumos energijos kaip prekės įsigijimas gali būti sudėtinė viešųjų pirkimų būdu perkamų paslaugų dalis. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#), pripažino, kad 2010 m. Sutartimi VMSA pirkto iš atsakovės prekę (šilumos energiją) ir paslaugas (pastatų, šildymo sistemų priežiūrą ir kt.) ir šie abu objektai nebuvo išskaidyti ir bendrai pavadinti paslaugomis. Todėl, priešingai nei nurodė apeliacinės instancijos teismas, ginčo Sutarčių objektas nėra platesnis nei ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies taikymo apimtis.
- 41.3.2. Nors ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies redakcija, galiojusi iki 2008 m. sausio 1 d., įtvirtino galimybę sutartimis nustatyti kitokiį atsiskaitymo už šilumos energiją būdą, tačiau apeliacinės instancijos teismas turėjo vertinti, ar iki teisinio reglamentavimo pasikeitimo 2002 m. Sutartyje nustatytas atsiskaitymo būdas atitiko vartotojų apsaugos standartus. Kadangi ŠŪĮ nuostatos, susijusios su šilumos energijos tiekimu, per se yra skirtos vartotojų apsaugai užtikrinti, atsižvelgiant į tai, kad šilumos energijos tiekimas yra valstybės reguliuojama sritis (ŠŪĮ 1 straipsnio 2 dalies 3 punktas), o VMSA Sutarčių prasme yra šilumos vartotoja, todėl atsiskaitymas už šilumos energiją (karštą vandenį) turėjo atitikti bent minimalius šilumos vartotojo teisių ir interesų apsaugos standartus.
- 41.3.3. Apeliacinės instancijos teismas, vertindamas sutarčių vykdymo situaciją nuo 2008 m. sausio 1 d., kai įsigaliojo ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies pakeitimas, nustatęs šilumos vartotojams galimybę atsiskaityti su šilumos tiekėju už sunaudotą šilumą tik pagal šilumos pirkimo-pardavimo vietoje įrengtų atsiskaitymųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis, netinkamai įvertino šalių sutartinių teisių santykių dalyko ir objekto apibrėžimą, dėl to neteisingai išsprendė ginčą dėl šios dalies. Aplinkybė, kad šilumos energija buvo perkama kaip prekė, yra nustatyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#), ir turi prejudicinio fakto galią nagrinėjamoje byloje.

- 41.4. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai susiaurino ieškinio faktinį pagrindą, nors tokios teisės jis neturėjo. Ieškinyje tiek jo dalykas, tiek pagrindas buvo aiškiai apibrėžti: šios bylos nagrinėjimo dalykas buvo ne pačių Sutarčių nuostatų, bet imperatyvių sutarčių vykdymo principų pažeidimas, lėmęs neracionalų VMSA lėšų panaudojimą;
- 41.4.1. Pagal [CK 6.189](#) straipsnio 1 dalį sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje nustatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai, tai reiškia, kad, neatsižvelgiant į tai, kokios nuostatos buvo pažeistos (įstatymo ar sutarties), šalių atsakomybė laikytina sutartine;
- 41.4.2. sutartinė civilinė atsakomybė atsiranda už sutartinės prievolės neįvykdymą arba netinkamą įvykdymą, arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai ([CK 6.246](#) straipsnio 1 dalis, 6.256 straipsnio 1, 2 dalys);
- 41.4.3. kasacinio teismo praktikoje, pasisakant dėl netinkamų sutarties vykdymo atvejų, nėra apsiribojama vien imperatyvių teisės normų pažeidimu; netinkamas sutarties vykdymas pasireiškia tiek bendradarbiavimo, tiek atidaus ir rūpestingo elgesio principų pažeidimu; bendrieji sutarčių (prievolių) vykdymo principai ([CK 6.4, 6.38, 6.200, 6.263](#) straipsniai) taip pat yra imperatyvaus pobūdžio, o šalys savo susitarimu negali pakeisti, apriboti ar panaikinti imperatyvių teisės normų galiojimo ir taikymo;
- 41.4.4. apeliacinės instancijos teismas nepaneigė pirmosios instancijos teismo išvadų, kad atsakovės neteisėtais veiksmais pripažįstamas netinkamas sutarčių vykdymas: teikimas kitai sutarties šaliai (faktiniam šilumos energijos bei karšto vandens vartotojui) sumokėti už *de facto* UAB „Vilniaus energija“ suteiktą šilumos energiją bei karštą vandenį sąskaitų, kuriose tokios prekės kaina apskaičiuota ne atsižvelgiant į faktinį šilumos energijos bei karšto vandens suvartojimą atitinkamuose savivaldybės objektuose pagal apskaitos prietaisų rodmenis, taip pat duomenų apie faktiškai suvartotos šilumos energijos kiekį (apimtį) sąskaitose neatskleidimas, tokio apmokėjimo priėmimas ir dėl to, realiai nepatiriant su šilumos energijos ir karšto vandens tiekimu susijusių išlaidų (arba bent jau nepateiktus teismui priešingas išvadas leidžiančių daryti įrodymų), atitinkamų pajamų ir pelno pagal šią sutarčių su savivaldybės administracija dalį gavimas, nors teisė ir galimybė gauti pelną iš šių sutarčių egzistuoja pagal kitą jų dalį (teikiant savivaldybės administracijai atitinkamas su šilumos ūkio objektais susijusias jų priežiūros paslaugas), nepaisant to, kad tokio pelno gavimas iš principo neleistinas;
- 41.4.5. apeliacinės instancijos teismas neįvertino aplinkybių, kad atsakovė į bylą nepateikė jokių įrodymų, pagrindžiančių faktiškai patirtas kokia nors kitas išlaidas, susijusias su šilumos ūkio eksploatavimu, remontu, renovavimu, gerinimu, kurios nebuvo padengtos atlygiu už priežiūros paslaugas.
- 41.5. Sprendžiant dėl atsakovės veiksmų neteisėtumo, taikytinos VSTVNDĮ nuostatos. Vien tai, kad ginčo objektas buvo savivaldybės biudžeto lėšos, lemia šio įstatymo taikymą ir aiškinimą taip, kad būtų apgintas viešasis interesas. Šio įstatymo imperatyvų nepaisymas buvo ieškinio faktinis pagrindas, kurio apeliacinės instancijos teismas apskritai neįvertino. Kasacinio teismo praktikoje yra vienareikšmiškai nurodoma, kad valstybės ir savivaldybių turtas, kaip viešosios nuosavybės teisės objektas, turi būti naudojamas tik siekiant patenkinti tam tikrus viešuosius interesus, o teisės normos, reglamentuojančios valstybės ir savivaldybių turto perleidimą, turi būti aiškinamos ir taikomos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas.
- 41.6. Lietuvos apeliacinis teismas, konstatavęs, kad atsakovė jokių Sutarčių vykdymo imperatyvų nepažeidė, ginčo sprendime trumpai pasisakė ir dėl kitų civilinės atsakomybės sąlygų. Apeliacinės instancijos teismas, konstatuodamas, kad ieškovai neįrodė žalos, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, pažeidė įrodinėjimo taisykles. Apeliacinės instancijos teismo išvada, kad nuostolių dydį pagrindžiantys skaičiavimai yra neadekvatūs, yra grindžiama klaidinga prielaida, kad VMSA pirko ne šilumos energiją kaip prekę, o visą paslaugų paketą (todėl neva nelogiška atimti iš paslaugų kainos prekių kainą). Tai, kad VMSA iš atsakovės pirko šilumos energiją kaip prekę, patvirtina prejudicinis faktas, nustatytas kitoje civilinėje byloje. Byloje nėra jokių įrodymų, kad mokėjimai pagal Sutarčių (Z ir Y dalys pagal 2002 m. Sutartį ir pastatų šilumos energijos dalis pagal 2010 m. Sutartį) apėmė ir kokių nors papildomų paslaugų apmokėjimą. Atsakovė iš šilumos energijos pirkimo negalėjo tikėtis gauti jokio papildomo pelno, tad ir teikti kokias nors papildomas paslaugas, nesusijusias su šilumos energijos (karšto vandens) pirkimu iš tiekėjo.
42. Atsakovė Europos bendrovė „City Service SE“ atsiliepimu į kasacinius skundus prašo 1) skundus atmesti, o Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 8 d. sprendimą palikti nepakeistą; 2) kilus abejonų, pasinaudoti [CPK 3 straipsnio 5](#) dalyje įtvirtinta teise ir kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą atsiliepime į kasacinį skundą nurodytais klausimais; 3) kilus abejonų, pasinaudoti Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) Protokolo Nr. 16 ir [CPK 3](#) straipsnio 6 dalyje nustatyta teise ir kreiptis į Europos Žmogaus Teisių Teismą (toliau – EŽTT) su prašymu pateikti konsultacinę išvadą atsiliepime į kasacinį skundą nurodytais klausimais. Savo nesutikimą su kasaciniais skundais grindžia šiais teisiniais argumentais:
- 42.1. Apeliacinės instancijos teismo sprendimas atitinka ES ir nacionalinių viešųjų pirkimų reglamentavimą bei Konvencijos reikalavimus dėl pagrindinių teisių apsaugos.
- 42.2. Ieškovo pozicija yra nesuderinama su nacionaliniu ir ES viešųjų pirkimų reglamentavimu bei neatitinka kasacinio teismo praktikos:
- 42.2.1. VPI imperatyviosios normos tiekėją ir perkančiąją organizaciją saisto ir po sutarties sudarymo;
- 42.2.2. atsakovė negiūnija, kad viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas yra susijęs su viešojo intereso apsauga. Viešasis interesas apima ne tik valstybės institucijų interesų užtikrinimą, bet ir tiekėjų teisėtų interesų apsaugą, atsižvelgiant į egzistuojantį visuomenės interesą užtikrinti sąžiningą konkurso dalyvių varžymąsi. Atitinkamai viešojo intereso apsauga, sprendžiant ginčus viešųjų pirkimų srityje, turi apimti abu jo aspektus;
- 42.2.3. tiek ES viešųjų pirkimų teisėje, tiek ją įgyvendinančioje nacionalinėje teisėje įtvirtintas draudimas dėl viešojo pirkimo būdu sudarytų sutarties sąlygų keitimo. Sudarę viešojo pirkimo sutartį perkančioji organizacija ir subjektas, kuriam skirta sutartis, negali abipusiu susitarimu atlikti esminio viešojo pirkimo sutarties pakeitimo;
- 42.2.4. net teigiant, kad teisėtose Sutartyse įtvirtinta kaina yra netinkama, būtent VMSA (perkančioji organizacija) ir turi priimti iš to kylančius neigiamus padarinius, kadangi tinkamas pirkimo dokumentų parengimas, aiškių tikslų ir konkrečių reikalavimų (įskaitant ir viešojo pirkimo sutarties, kuri yra sudedamoji pirkimo dokumentų dalis, sąlygas) formulavimas yra perkančiosios organizacijos pareiga;
- 42.2.5. naujausioje kasacinio teismo praktikoje pripažinta, kad visi neaiškumai, susiję su sutarčių sąlygų vertinimu sprendžiant ginčus dėl viešųjų pirkimų būdu sudarytų sutarčių vykdymo, turi būti sprendžiami apsaugant teisėtus tiekėjų lūkesčius ir interesus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-178-469/2021](#)).
- 42.3. Ieškovo pozicija yra nesuderinama su Konvencijoje įtvirtintais pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos reikalavimais:
- 42.3.1. tenkinus ieškinį, būtų pažeista Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnyje įtvirtinta atsakovės teisė į nuosavybės apsaugą. Tenkinus ieškinį, atsakovė netektų 20 mln. Eur siekiančių pajamų, nors jas gavo tinkamai įvykdydama teisėtai sudarytas sutartis;

- 42.3.2. ieškiniu yra siekiama atsakovę „nubausti“ 20 mln. Eur bauda, nors ji nepažeidė jokių (nei įtvirtintų įstatymuose, nei sutartyse) teisės nuostatų. Tokiu būdu ieškinio tenkinimas nagrinėjimu atveju taip pat pažeistų Konvencijos 7 straipsnyje įtvirtintą principą „nėra bausmės be įstatymo“;
- 42.3.3. ieškovo pozicija ir siekis prisiteisti iš atsakovės 20 mln. Eur yra absoliučiai nesuderinami su nuoseklia EŽTT praktika, kurioje pabrėžiama, kad valstybės institucijų padarytos klaidos negali būti taisomos privačių asmenų sąskaita.
- 42.4. Teismas nepažeidė [CPK 299 straipsnio](#), nes teisingai ir pagrįstai vertino, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2013 m. rugpjūčio 1 d. atskirą nutartimi tik informavo Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą apie jam kilusius įtarimus dėl galimo viešojo intereso pažeidimo:
- 42.4.1. [CPK 299 straipsnis](#) negali būti aiškinamas remiantis išimtinai lingvistiniu metodu. Remiantis loginiu ir sisteminiu teisės aiškinimo metodais darytina išvada, kad atskirosiomis nutartimis, priimamomis remiantis [CPK 299 straipsniu](#) teismai teisingumo nevykdo ir jokių teisės pažeidimų nekonstatuoja;
- 42.4.2. atskirosios nutartys dėl bet kokių įtariamų pažeidimų gali būti priimanos bylą nagrinėjant bet kurioje, įskaitant kasacinę, instancijoje ([CPK](#) 332 straipsnis, 340 straipsnio 5 dalis), bet kurioje proceso stadijoje ir yra neskundžiamos, nes tai [CPK](#) tiesiogiai nenurodyta ir tokia nutartis neužkerta kelio tolesnei bylos eigai ([CPK](#) 334 straipsnis);
- 42.4.3. atskiroji nutartis pagal savo tikslą nėra skirta bylos šalims, o pagal prasmę (neturi konstatuojamosios reikšmės) nesukuria teisinių padarinių proceso dalyviams;
- 42.4.4. atskirą nutartimi, priimta atskirai nuo baigiamojo teismo akto, teismams nėra suteikti įgaliojimai konstatuoti teisės pažeidimus ir spręsti dėl pagrindų taikyti civilinę, baudžiamąją ar administracinę atsakomybę. Priešingas aiškinimas reikštų ne tik pamatinės teisės į teisingą teismą paneigimą, bet ir kišimąsi į specializuotų teismų kompetenciją bei valdžių padalijimo principo pažeidimą, leidžiant teismui dominuoti specializuotų teismų ir kitų valdžios institucijų atžvilgiu.
- 42.5. Teismas nepažeidė [CPK 182 straipsnio](#) 2 punkto, nes teisingai ir pagrįstai vertino, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. atskiroji nutartis neturi prejudicinės galios nagrinėjamai bylai ir baigiamojo akto vientisumo nepažeidė:
- 42.5.1. atskirosiomis nutartimis, priimamomis remiantis [CPK 299 straipsniu](#) prejudiciniai faktai apskritai negali būti nustatyti. Remiantis nuoseklia kasacinio teismo praktika, prejudiciniais faktais laikytinos tik kitose bylose įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytos aplinkybės. Atskirosios nutartys, kurias teismai priima remdamiesi [CPK](#) 299 straipsniu, nėra teisės taikymo aktai, kuriais vykdomas teisingumas ir užbaigiamos bylos. Šiais procedūrinio-informacinio pobūdžio aktais institucijos ir (ar) pareigūnai yra informuojami apie teismui kilusius įtarimus dėl įstatymų ar kitų teisės normų pažeidimo;
- 42.5.2. teismas, vertindamas 2013 m. rugpjūčio 1 d. atskirą nutartį, negalėjo pažeisti baigiamojo akto vientisumo principo, nes atskirosios nutartys, kurios gali būti priimtos bet kurioje proceso stadijoje ir bet kurios instancijos teisme, nebūtinai kartu su baigiamuoju aktu, nėra baigiamojo akto dalis;
- 42.5.3. teismas be pagrindo nurodė, kad 2013 m. rugpjūčio 1 d. baigiamąją nutartimi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nustatė prejudicinius faktus. Įvertinus nuosekliai kasacinio praktiką dėl įsiteisėjusio sprendimo materialinių ir procesinių teisinių padarinių, labiau tikėtina, kad kasacinis teismas vis dėlto turėjo omenyje ne prejudicinę galią, o galutinio teismo sprendimo galią (lot. res judicata) ir (arba) teismo sprendimo privalomumą: (i) šalys kasaciniame teisme negali kelti fakto klausimų; atitinkamai kasacinis teismas pasisako tik teisės, bet ne fakto klausimais; (ii) VPT ieškinyje dėl 2010 m. Sutarties buvo atmetas dėl praleisto ieškimo senaties termino, todėl dėl ieškimo materialinio teisinio reikalavimo pagrįstumo teismas pasisakyti neprivalėjo, o tai teismui padarant *tik tarp kitko*, tokios teismų baigiamųjų sprendimų dalys negali būti laikomos privalomomis; (iii) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. baigiamojoje nutartyje dalis dėl pirkimo objekto apimties yra teisinio pobūdžio argumentai ta apimtini, kiek 2010 m. Sutarties objektas įvertintas viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų požiūriu. Tuo tarpu teismo išvados negali būti vertinamos tuo aspektu, dėl kokio objekto šalys susitarė pačioje sutartyje, nes sutarties turinio nustatymas jau yra fakto klausimas. Atkreiptinas dėmesys, kad tai net nebuvo kasacijos dalykas nei pagal [CPK](#), nei pagal kasacinio skundo argumentus.
- 42.6. Apeliacinės instancijos teismo sprendimu nebuvo pažeistos ŠŪĮ 12 straipsnio nuostatos, galiojusios Sutarčių sudarymo ir vykdymo metu, įtvirtinusios, kad šilumos vartotojai su šilumos energijos tiekėju atsiskaito pagal šilumos apskaitos prietaisų rodmenis:
- 42.6.1. kasaciniuose skunduose išdėstyta pozicija dėl ŠŪĮ 12 straipsnio nuostatos pažeidimo yra nepagrįsta dėl to, kad ji reikštų, jog kaina už Sutartyse nurodytas paslaugas turėtų būti skaičiuojama ne pagal Sutarčių sąlygas. Sutarčių teisėtumas buvo patvirtintas dviejose bylose galutiniais ir įsiteisėjusiais teismų sprendimais, patikrinus šių Sutarčių atitiktį imperatyvioms įstatymų nuostatomis (įskaitant ir ŠŪĮ) ir netgi priteisus skolą UAB „Vilniaus energija“ naudai pagal šias Sutartis iš VMSA;
- 42.6.2. atsakovei ŠŪĮ 12 straipsnio nuostatos, galiojusios Sutarčių sudarymo ir vykdymo metu, netaikomos, kadangi atsakovė niekada neveikė kaip šilumos tiekėja pagal šį įstatymą: ji niekada neturėjo šilumos tiekimo licencijos, nevaldė šilumos perdavimo tinklo ir jo neekspluatojo. Tai, kad atsakovė nepatenka į ŠŪĮ reguliuojamų subjektų ir objektų sąrašą, patvirtino ir VKEK 2009 m. rugpjūčio 7 d.:
- (i) jei atsakovė būtų laikoma šilumos ir karšto vandens tiekėja, ji apskritai nebūtų galėjusi vykdyti šildymo sistemos priežiūros, nes 2010 m. Sutarties galiojimo laikotarpiu įsigaliojusioje ŠŪĮ 20 straipsnio 2 dalies nuostatoje buvo įtvirtinta, kad šilumos tiekėjui draudžiama vykdyti pastato šildymo ir elektros įrenginių techninę priežiūrą;
 - (ii) išvadas dėl atsakovės statuso pagrindžia ir Sutarčių nuostatos, kuriomis įtvirtinta, kad centralizuotas šilumos tiekėjas yra ne atsakovė, bet UAB „Vilniaus energija“ (2002 m. Sutarties 11 punktas, 2010 m. Sutarties 9.5.1 punktas);
 - (iii) jei Sutartys būtų laikomos energijos pirkimo–pardavimo sutartimis, kuriomis, be kita ko, atskirai kaip prekė parduodama šilumos energija (su kuo atsakovė kategoriškai nesutinka), tokiu atveju jos būtų laikomos viešosiomis sutartimis remiantis [CK 6.383 straipsnio](#) 3 dalies nuostatomis. Atsakovė ir VMSA sudarė energijos pirkimo–pardavimo sutartis, o tik paslaugų teikimo sutartis, pagal kurias atsakovė atliko darbus ir veiksmus, skirtus tam tikram šilumos energijos poreikiui palaikyti esant tam tikroms klimato sąlygoms.
- 42.6.3. 2002 m. Sutarties sudarymo metu ŠŪĮ neegzistavo. Šis įstatymas pirmą kartą buvo priimtas ir įsigaliojo 2003 m. liepos 1 d. Net ir priėmus ŠŪĮ, jo nuostatos 2002 m. Sutarčiai nebuvo aktualios, nes [CK](#) 6.157 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad net imperatyviųjų teisės normų pasikeitimas po sutarties sudarymo neturi įtakos sutarties sąlygoms, o šiuo atveju ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies nuostata nebuvo imperatyvi.
- 42.6.4. ŠŪĮ 12 straipsnio nuostatos nebuvo pažeistos, nes ginčo Sutarčių objektas buvo platesnis nei tik šilumos energijos pirkimas, o Sutarčių objekto mišrumas nereikškia šio objekto dalumo:
- (i) 2002 m. tiek Vilniaus, tiek ir kitų Lietuvos miestų pastatai, kuriuose buvo įsikūrusios, be kita ko, valstybinės institucijos ir ugdymo įstaigos, buvo iš esmės vis dar sovietinio palikimo, nesandarūs ir neefektyvūs, neadministruojami šilumos energijos

prasme. Šildymo sezono metu tokiems pastatams šildyti šilumos energija buvo naudojama neefektyviai ir, nepaisant jos kiekio, tokiuose pastatuose buvo šalta, juose retai kada buvo užtikrinama higienos normas atitinkanti vidaus temperatūra. Taigi, buvo logiškas ir suprantamas VMSA sprendimas gauti tokią paslaugą ir sudaryti tokią sutartį, pagal kurią ją vykdančias subjektas už jo pasiūlyme nurodytą sumą užtikrintų, kad šildymo sezono metu tokia vidaus temperatūra nenukristų žemiau higienos normas atitinkančios temperatūros. Tokiu atveju VMSA galėtų suplanuoti ir savo metines tiek pastatų eksploataavimo, tiek ir jų temperatūros režimo palaikymo išlaidas bei užtikrinti, kad higienos normos tokiuose pastatuose bus išlaikytos, visas papildomas rizikas perkeldama tokių paslaugų teikėjui. Taigi, atsakovė, viešajame konkurse pasiūlusi savo tokios paslaugos atlikimo kainą, privalėjo visomis įmanomomis jai priemonėmis ir veiksmais ne tik atlikti remonto ir eksploatacijos darbus, bet ir šilumos energijos naudojimą padaryti tokį efektyvų bei užtikrinti nurodytą temperatūros režimą, kad šilumos energijos suvartojimas nebūtų viršijamas tiek, kuomet tokia sutartis jai taptų nuostolinga. Vadinasi, atsakovė privalėjo investuoti į pastatų šilumos ūkio sistemą bei pasitelkdama savo praktinę patirtį (angl. know how) įvykdyti visapusiškas papildomas šilumos energijos efektyvinimo priemones, kadangi būtent atsakovė prisiėmė visas galimas rizikas dėl galimo didesnio šilumos energijos poreikio;

- (ii) tai, kad Sutarčių objektas nebuvo „šiluma ir jos tiekimas“ kaip prekė, patvirtina ir Sutarčių objekto analizė. Susitarimas dėl šilumos energijos yra apibrėžtas ne šilumos energijos ar karšto vandens kiekiu (kWh) ir koku nors konkrečiu dydžiu bei kaina už jį, tačiau visai kitais parametrais. Atitinkamai ir Sutarčių kaina yra nustatyta ne už šilumos energijos kiekį per kokį nors suvartotą vienetą (ant kurios pelnas negalimas), tačiau už tam tikro temperatūros režimo palaikymą šildymo sezono metu, kuri užtikrinti įsipareigojo atsakovė. Priešingu atveju VMSA nebūtų protinga įsigyti tik šilumos energiją kaip prekę, kadangi tokia sutartimi ji niekada efektyviai ir taupiai nepasiektų rezultato ir tikslu užtikrinti higienos normas atitinkančią temperatūrą ugdymo įstaigose. Tokiu atveju atsiskaitymas vyktų pagal skaitiklių rodmenis, o darbus pagal tokią sutartį vykdančias subjektas neturėtų visiška jokia intereso šilumos ūkio efektyvinti (ir to nereikia painioti su įrangos remontu, avarijų likvidavimu, vamzdžio suvirinimu ar sklendžių keitimu pagal kitą Sutarčių dalį), kad šilumos energijos suvartojimo kiekis būtų kuo mažesnis;
- (iii) 2010 m. Sutarties 9 punkte aiškiai nustatyta, kad atsakovė įsipareigojo „<...> atlikti veiksmus ir darbus, skirtus užtikrinti Paslaugų teikėjo Pasiūlyme nurodytas Užsakovo metines išlaidas pastatų šiluminei energijai prie tam tikru, šioje Sutartyje bei Konkurso sąlygose apibrėžtų, klimatinio ir centralizuotos šilumos kainos kriterijų“;
- (iv) teismas, visapusiškai ištyręs byloje esančius įrodymus ir Sutarčių sąlygas, savo sprendime teisingai ir teisėtai konstatavo, kad VMSA pagal ginčo Sutartį įsigijo ne perparduotą šilumos energiją, o kompleksines imedalomas paslaugas, skirtas sulygtai VMSA objektų patalpų temperatūrai esant tam tikroms klimato sąlygoms užtikrinti, kurių kaina apskaičiuojama remiantis laipsniadėiais. Kitaip tariant, atsakovė prisiėmė visą šilumos energijos kiekio riziką – riziką mokėti savo sąskaita daugiau, nei sutarta Sutartimi, pavyzdžiui, ir tada, kai pagal skaitiklių rodmenis apskaičiuota suma viršytų sumą, perskačiuotą pagal faktinius klimato duomenis;
- (v) iš 2002 m. Sutarties nuostatų matyti, kad į atsiskaitymo už pagal Sutartį skaičiavimo formules, be kita ko, įėjo vidaus ir lauko temperatūros rodikliai („T1“ ir „T2“), šilumos energijos normos pokytis, išorės temperatūrai pakitus 1 °C („k“). Šių rodiklių įtraukimas į Sutarties formules pagrindžia, jog atsakovė pagal šią sutartį, kaip ir pagal 2010 m. Sutartį, turėjo atlikti darbus, skirtus užtikrinti metinėms išlaidoms pastatų šilumos energijai esant tam tikriems, šioje Sutartyje bei konkurso sąlygose apibrėžtiems, klimatiniais ir centralizuotos šilumos kainos kriterijams, kurie buvo įtraukti į kainos formules. Tai reiškia, kad VMSA 2002 m. Sutartimi taip pat siekė įsigyti ir faktiškai įsigijo šildymo išlaidų metinės kainos užtikrinimą esant tam tikroms klimato sąlygoms;
- (vi) tiek pagal 2002 m. Sutartį, tiek pagal 2010 m. Sutartį į VMSA įsigytas paslaugas įėjo, be kita ko, atsakovės veiksmai ir darbai, skirti atsakovės pasiūlyme nurodytoms perkančiosios organizacijos metinėms išlaidoms pastatų šilumos energijai užtikrinti. Taigi atsakovė ėmėsi visų technologškai pagrįstų veiksmų ir atliko bei investavo į pastatų šilumos sistemų priežiūros darbus taip, kad būtų maksimaliai efektyviai naudojama šilumos energija pastatuose ir pasiekiamas ilgalaikis sutaupymas pastatų šildymui. Tai sudarė galimybes mažinti energetinių išteklių sunaudojimą bei VMSA jų įsigijimo išlaidas. Taigi, sąskaitos VMSA už šilumos energiją ir jos palaikymą neapsiribojo vien tik šilumos tiekėjo sąskaitos perrašymu su pelno marža;
- (vii) pati VMSA 2001 m. vasario 15 d. Viešųjų pirkimų tarnybai yra nurodžiusi, kad 2010 m. Sutarties „pirkimo objektas apima dvi tiesiogiai tarpusavyje susijusias ir neatskiriamas paslaugas, kurių tikslas yra sumažinti, optimizuoti ir tiksliai suplanuoti perkančiosios organizacijos išlaidas <...> šiluminei energijai bei pastatų priežiūrai“ bei „<...> perkamos paslaugos, kaip minėta, yra tarpusavyje susijusios, todėl galima pagrįstai teigti, kad tai nėra atskiros sudėtinės pirkimo dalys, bet viena paslauga, kurios tikslas užtikrinti dalyvio pasiūlyme nurodytas perkančiosios organizacijos metines išlaidas pastatų šiluminei energijai bei pastatų priežiūrai prie tam tikrų šiose sąlygose apibrėžtų klimatinio ir centralizuotos šilumos kainos kriterijų“;
- (viii) Lietuvos teisės aktuose nėra jokio imperatyvo, kuris draustų šilumos vartotojui sudaryti sutartis ar pirkti paslaugas, pagal kurias šilumos tiekimas būtų tik sudėtinė ir netgi nedalomą paslaugų dalis.

42.7. Teismas tinkamai taikė sutarčių aiškinimo taisykles, o kasaciniuose skunduose nurodyti teisiniai argumentai, kad VMSA mokėjimai pagal Sutartį (2002 m. Sutarties „Z“ ir „Y“ dalis bei 2010 m. Sutarties „metinės išlaidas pastatų šiluminei energijai“) buvo tik šilumos energijai ir karštam vandeniui kaip prekei įsigyti, yra nepagrįsti ir atmestini;

42.7.1. sutarties šalių subjektyviais ketinimais nustatant sutarties turinį galima vadovautis, tik jeigu abi šalys sutaria dėl sutarties teksto prasmės. Teismas įvertino Sutarčių nuostatas ir jose įtvirtintas formules, pagal kurias yra apskaičiuojama kaina už VMSA įsigytas ir atsakovės atliktas paslaugas. Teismas nenustatė, kad Sutartyse būtų nuostatų, kuriomis vadovaudamasi šalys būtų susitarusios atsiskaityti pagal šilumos apskaitos prietaisų rodmenis ir (ar) perskačiuoti kainą pagal formulę taip, kad galutinai ji perkančiajai organizacijai būtų nustatyti pagal apskaitos prietaisų rodmenis;

42.7.2. teismas vertino ir Sutarčių nuostatų tarpusavio ryšį, atkreipęs dėmesį į tai, kad, pavyzdžiui, 2010 m. Sutartis labai tiksliai įtvirtina skirtingus atsakovės atsiskaitymo su šilumos tiekėju ir VMSA režimus. Tai reiškia, kad šalys, sudarydamos Sutartį, aiškiai siekė ir suprato, kad atsiskaitymas tarp atsakovės ir VMSA nebus vykdomas pagal apskaitos prietaisų rodmenis;

42.7.3. teismas atitinkamai įvertino ir 2010 m. Sutarties viešojo pirkimo konkurso sąlygas, pagal kurias buvo aiškiai nustatyta, kad „pirkimo objektas apima dvi tiesiogiai tarpusavyje susijusias ir neatskiriamas paslaugas, kurių tikslas yra sumažinti, optimizuoti ir tiksliai suplanuoti perkančiosios organizacijos išlaidas Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų (darželių) bei mokyklų pastatų šiluminei energijai (šildymui, karšto vandens gamybai ir karšto vandens temperatūros palaikymui) bei pastatų priežiūrai“;

42.7.4. teismas įvertino Sutarčių nuostatas ir jų vykdymo prasme. Sprendime teismas aiškiai nurodė vertinantis ir tiriantis, ar Sutarčių vykdymo metu galiojo kokios nors imperatyvios įstatymo normos, iš kurių galėtų kilti atsakovės pareiga apmokestinti VMSA už sunaudotą šilumą ir karštą vandenį pagal skaitiklių rodmenis;

42.7.5. kasaciniuose skunduose nurodytus argumentus dėl kainos šilumos energijai ir karštam vandeniui kaip prekei nustatymo 2002 m. Sutartyje paneigia tiek skaičiavimui naudojamos formulės Z ir Y dalių dedamosios, tiek 2010 m. Sutarties konkurso sąlygos,

kuriose aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta, kad metinės išlaidos pastatų šilumos energijai reikšia veiksmus ir darbus, skirtus užtikrinti dalyvio pasiūlyme nurodytoms išlaidoms šilumos energijai esant tam tikriems klimatiniams ir centralizuotos šilumos kainos kriterijams;

42.7.6. ginčo Sutarčių šalių elgesys po Sutarčių sudarymo ir po jų įvykdymo neabejotinai atitinka teismo sprendime padarytas išvadas dėl ginčo Sutartyse įtvirtinto kompleksinio ir nedalomo objekto, Sutarčių esmės ir tikslo bei tinkamo atsakovės Sutarčių vykdymo. Pabrėžtina, kad VMSA jokių pretenzijų dėl Sutarčių vykdymoatsakovei nėra pateikusi, be to, yra priėmusi visas atsakovės teiktas paslaugas bei išrašytas sąskaitas pagal ginčo Sutaris. Po 2002 m. Sutarties tinkamo įvykdymo VMSA ir toliau siekė ir sudarė iš esmės identišką pagal paslaugas ir atsiskaitymo režimą 2010 m. Sutarį, o tai neabejotinai patvirtina, kad VMSA laikėsi pozicijos, jog Sutarčių objektas ir vykdymas yra toks, koks ir turėjo būti, t. y. ji po 2002 m. Sutarties įvykdymo gavo rezultatą, kokio tikėjosi, ir tai atitiko jos valią. Maža to, VMSA ne tik nereikšė jokių pretenzijų dėl Sutarčių vykdymo daugiau nei 15 metų, bet ir laikėsi pozicijos, kad Sutarčių nuostatos yra teisingos, neprieštaraujančios teisei ir teisėtoms, tiek 2010 m. Sutarties byloje, tiek ir teikdama savo jau minėtus paaiškinimus VPT.

42.8. Teismas nenukrypo nuo kasacinio teismo praktikos sutarties vykdymo klausimais:

42.8.1. Sutarties vykdymas yra jos šalių bendradarbiavimo procesas, kuris turi vykti sąžiningumo ir geros valios sąlygomis ([CK](#) 6.158, 6.200 straipsniai). Sąžiningumo principas yra fundamentalus sutarčių teisės principas, kuriuo turi būti vadovaujamasi visuose sutartinių santykių etapuose. Vienas sąžiningumo principo sutartiniuose santykiuose aspektų yra draudimas vienai šaliai elgtis taip, kad būtų pažeisti kitos šalies teisėti lūkesčiai, kuriuos sukėlė pirmosios šalies atlikti veiksmai, su sąlyga, kad antroji šalis turėjo protingą pagrindą teisėtiems lūkesčiams susiformuoti. Bandomas įrodyti VMSA Sutarčių vykdymo pažeidimas neabejotinai pažeidžia, be kita ko, ir atsakovės teisėtus lūkesčius, egzistavusius dalyvavimo viešuosiuose konkursuose, Sutarčių sudarymo ir jų vykdymo metu, kad Sutarčių kaina buvo skaičiuojama pagal pačios VMSA parengtas kainos formules. Atsakovė ginčo Sutaris vykdė sąžiningai, laikydamosi visų sutarčių sąlygų, vykdymo principų ir jų negalėjo vykdyti niekaip kitaip, kaip buvo nustatyta Sutartyse.

42.8.2. Teismas, sprendimu nustatęs, kad ginčo Sutarčių objektas yra nedalomas, kompleksiškas ir daug platesnis nei tik „šiluma ir karšto vandens tiekimas“, neturėjo jokio pagrindo spręsti, ar sutartys buvo vykdomos pažeidžiant kokius nors jų vykdymo principus. Todėl nėra reikšmingi kasacinių skundų argumentai dėl atsiskaitymo už šilumą pagal skaitiklių rodmenis, Sutarties vykdymo ekonomiškiausiu VMSA būdu ar argumentai dėl racionalaus lėšų naudojimo.

42.8.3. VSTVNDĮ nuostatomis įtvirtinami valstybės ir savivaldybių institucijų, o ne privataus subjekto įgaliojimai (VSTVNDĮ 1 straipsnio 1 dalis). Pagal Sutaris patikėjimo teise joks turtas atsakovei niekada nebuvo perduotas. Taigi šio įstatymo nuostatų taikymas galėtų reikšti ne kieno nors kito, bet būtent VMSA atsakomybę. Perkančiųjų organizacijų klaidurizika ir pasekmės jokiais atvejais negali būti perkeltos tiekėjams, dalyvavusiems konkursuose.

42.8.4. 2010 m. Sutarties teisėtus vykdymas yra patvirtintas Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 16 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje [Nr. 2A-124-186/2017](#), kuria teismas priteisė VMSA skolą pagal Sutarisatsakovės reikalavimų naujai perimėjai UAB „Vilniaus energija“. Tai reiškia, kad Sutarčių tinkamas vykdymas buvo patvirtintas tiek teismo įsiteisėjusiu sprendimu, tiek ir veiksmais VMSA, kuri 15 metų nuo 2002 m. Sutarties sudarymo nereikšė jokių pretenzijų dėl galimo kokio nors netinkamo Sutarčių vykdymo. Atsakovės Sutarčių vykdymo tinkamumą patvirtina ir aplinkybės, jog VMSA priėmėatsakovės teiktas paslaugas, abiem šalims pasirašant suteiktų paslaugų aktus ir sąskaitas faktūras.

42.9. Teismas tinkamai ir teisingai taikė ir aiškino įrodinėjamą reglamentuojančias taisykles:

42.9.1. Teismas, nusprendęs, kad neegzistuoja būtinoji civilinės atsakomybės sąlyga – atsakovės neteisėti veiksmai, net neprivalėjo pasisakyti dėl kitų atsakovės įrodinėtų civilinės atsakomybės sąlygų, įskaitant tariamą žalą.

42.9.2. Atsakovė savo procesiniuose dokumentuose bylos nagrinėjimo metu buvo išsamiai ir plačiai pagrindusi paslaugų apimtį pagal Sutaris ir savo atliktus veiksmus, įrodančius, kad VMSA be Sutarčių jokiais būdais nebūtų pasiekusi jokių šilumos energijos ir karšto vandens sutaupymų ir efektyvinimo, o išlaidos už šilumą ir karštą vandenį būtų buvusios žymiai didesnės nei atsakovės nurodytose ir VMSA išrašytose sąskaitose:

- (i) *faktą, kad ginčo Sutartys (su iš esmės tapačiomis kainodaros taisyklėmis) buvo VMSA naudingos (o ne žalingos) ir leido jai sutaupyti, pripažino dar pati VMSA;*
- (ii) *išvadą, kad Sutartys leido VMSA sutaupyti ir atnešė ekonominę naudą, pagrindžia irbyloje esanti Savivaldybės kontrolieriaus 2005 m. gruodžio 20 d. ataskaita;*
- (iii) *atsakovė investavo į VMSA šilumos ūkio objektus tokiu būduir taikė tokias specialias aktyvias bei pasyvias priemones, kad šilumos energijos ir karšto vandens būtų sunaudojama kuo mažiau ir efektyviau, būtent tai ir reiškė VMSA išlaidų šioje srityje sumažėjimą. Atsakovė atliko pastatų šildymo ir karšto vandens sistemos naudojamos šiluminės galios koregavimus reguliuojant įrenginius, diegiant ir investuojant į pagerinimus ir papildomas priemones, leidžiančias mažinti šilumos energijos vartojimą. Kitais žodžiais tariant, atsakovė sukūrė vientisą šilumos energijos ir karšto vandens tiekimo sistemą VMSA objektuose, imdamasi tiek pasyvių, tiek aktyvių priemonių, pasitelkdama savo vadybą, praktinę patirtį, motyvacines priemones energijai taupyti, automatiniam reguliavimui įvesti, ir reikšmingai mažino karšto vandens ir šilumos energijos vartojimą. Atsakovė, vykdydama Sutaris ir investuodama į šilumos energijos taupymo priemones, 2002–2012 m. laikotarpiu patyrė bendrai net 84 662 815 (su PVM) Eur išlaidų;*
- (iv) *VMSA neginčijo, kad per visą Sutarčių galiojimo laikotarpį jai neteko daryti papildomų investicijų į pastatų šilumos ir karšto vandens inžinerines sistemas bei jų komponentus, taip pat ji, kaip minėta, nepatyrė šalto vandens ir kanalizacijos inžinerinių sistemų eksploatavimo išlaidų.*

42.9.3. [CPK](#) 12 straipsnyje nustatytas rungimosi civiliniame procese principas lemia tai, kad žalos dydžio įrodinėjimo našta tenka nukentėjusiam asmeniui, t. y. žalos dydį turi įrodyti asmuo, teigiantis, kad jos patyrė. Nustatęs, kad atsakovė jokių neteisėtų veiksmų neatliko, teismas neturėjo jokios pareigos nei veikti aktyviai ir už ieškovus rinkti kokius nors papildomus įrodymus, kurie galėtų tokias jo išvadas paneigti, pažeisdamas pirmiau minėtas rungimosi principo ribas ir ieškovų statusą, nei apskritai pasisakyti dėl tariamos žalos egzistavimo.

43. Ieškovė VMSAatsiliepiu į Generalinės prokuratūros prokurorą, ginančio viešąjį interesą, kasacinį skundą nurodo, jog, atsižvelgdama į tai, kad jų kasaciniuose skunduose nurodyti argumentai dėl apeliacinės instancijos teismo sprendimo neteisėtumo ir nepagrįstumo iš esmės sutampa, ji palaiko Generalinės prokuratūros prokurorą, ginančio viešąjį interesą, argumentus ir dėl jų papildomai nepasisako. Kadangi abiem kasaciniais skundais prašoma panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 8 d. sprendimą, tačiau keliama skirtingi reikalavimai dėl Vilniaus apygardos teismo 2019 m. liepos 25 d. sprendimo galiojimo ir bylos baigties, ieškovė VMSA nurodo, kad Generalinės prokuratūros prokurorą, ginančio viešąjį interesą, reikalavimą dėl Vilniaus apygardos teismo 2019 m. liepos 25 d. sprendimo pakeitimo vertina kaip alternatyvų savo reikiamam reikalavimui. Todėl VMSA reikalavimo netenkinimo atveju prašo tenkinti Generalinės prokuratūros prokurorą, ginančio viešąjį interesą, pareikštą reikalavimą.

44. *Generalinės prokuratūros prokuroras, ginantis viešąjį interesą, atsiliepimu į ieškovės VMSA kasacinį skundą nurodo, jog, atsižvelgdama į tai, kad jų kasaciniuose skunduose nurodyti argumentai dėl apeliacinės instancijos teismo sprendimo neteisėtumo ir nepagrįstumo iš esmės sutampa, jis palaiko ieškovės VMSA argumentus ir dėl jų papildomai nepasisako. Kadangi abiem kasaciniais skundais prašoma panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 8 d. sprendimą, tačiau keliami skirtingi reikalavimai dėl sprendimo galiojimo ir bylos baigties, Generalinės prokuratūros prokuroras, ginantis viešąjį interesą, nurodo, kad ieškovės VMSA reikalavimą dėl sprendimo pakeitimo vertina kaip alternatyvų savo kasaciniame skunde reiškiamam reikalavimui, todėl jo netenkinimo atveju palaiko ieškovės VMSA kasacinio skundo reikalavimą.*

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl kasacinės bylos nagrinėjimo žodinio proceso tvarka

45. [CPK 356 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtinta bendroji taisyklė, kad kasacinė byla nagrinėjama rašytinio proceso tvarka. Įstatymu taip pat nustatyta teisė kasaciniam teismui nuspręsti dėl bylos nagrinėjimo žodinio proceso tvarka, kai tai yra būtina ([CPK 356 straipsnio](#) 2 dalis); ji gali būti įgyvendinama tiek kasacinio teismo, tiek šalių iniciatyva.
46. Šalis gali kasaciniam teismui pateikti motyvuotą prašymą nagrinėti bylą žodinio proceso tvarka, tačiau šis prašymas teismui nėra privalomas. Taigi įstatymu kasaciniam teismui suteikta diskrecija nuspręsti dėl bylos nagrinėjimo žodinio proceso tvarka. Dėl to šalys, teikdamos prašymą nagrinėti kasacinę bylą žodinio proceso tvarka, turi jį pagrįsti, nurodydamos išimties aplinkybes, dėl kurių būtinas žodinis bylos nagrinėjimas, o kasacinis teismas turi nuspręsti, ar nurodyti argumentai yra reikšmingi ir ar jie pagrindžia poreikį nagrinėti kasacinę bylą žodinio proceso tvarka.
47. Atsakovė kasaciniam teismui pateiktu prašymu prašo bylą nagrinėti žodinio proceso tvarka, argumentuodama tuo, kad byloje sprendžiamas kompleksinis ir didelę reikšmę tiek tolesnei teismų praktikai, tiek ir bendrai viešųjų pirkimų rinkai ir sistemai galintis turėti teisinis klausimas – ar gali būti reikalaujama atlyginti tariamus nuostolius dėl neva neracionalaus viešųjų lėšų panaudojimo, vykdančią viešojo pirkimo būdu sudarytas sutartis; byloje keliama plataus masto sisteminė ŠŪI nuostatų taikymo ir aiškinimo laiko, subjektų ir turinio aspektais problema; byloje keliama klausimai dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. atskirosios nutarties, priimtios civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#), įtakos nagrinėjamai civilinei bylai, turinčiai viešąjį elementą.
48. Teisėjų kolegija, įvertinusi atsakovės pateiktą prašymą būtinumo skirti žodinį bylos nagrinėjimą egzistavimo aspektu, atsižvelgdama į tai, kad šalių teisė būti išklausytoms buvo įgyvendinta tiek bylą nagrinėjant žodinio proceso tvarka pirmosios instancijos teisme, tiek joms teikiant procesinius dokumentus apeliacinės instancijos ir kasaciniam teismams, konstatuoja, kad būtinumo skirti žodinį bylos nagrinėjimą nenustatyta. Dėl to nurodytas atsakovės prašymas netenkinamas, byla pagal [CPK 356 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintą bendrąją taisyklę kasaciniame teisme nagrinėjama rašytinio proceso tvarka.

Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#) (toliau – ir 2013 m. Nutartis) ir tos pačios dienos atskirosios nutarties (toliau – ir 2013 m. Atskiroji nutartis) reikšmės nagrinėjamai bylai ([CPK 299 straipsnis](#) 182 straipsnio 2 dalis)

49. [CPK 182 straipsnio](#) 2 punkte įtvirtinta, kad nereikia įrodinėti aplinkybių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo sprendimu kitoje civilinėje ar administracinėje byloje, kurioje dalyvavo tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teises pasekmes ir nedalyvaujantiems byloje asmenims (prejudiciniai faktai).
50. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl [CPK 182 straipsnio](#) 2 punkto aiškinimo ir taikymo, yra suformulavęs tokias pagrindines taisykles: prejudiciniai faktai laikytinos kitoje byloje įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytos aplinkybės; prejudicinių faktų galią tokios aplinkybės turi tik tuo atveju, kai abiejose bylose bet kokių procesinių statusu dalyvauja tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teisinius padarinius ir nedalyvavusiems byloje asmenims; pirmesnėje civilinėje byloje nustatyti faktai pripažintini prejudiciniais tik tada, kai jie toje byloje buvo įrodinėjimo dalykas ar bent jo dalis, svarbu, kad įrodinėjamas faktas būtų reikšmingas abiejose bylose (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 13 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-84-421/2019](#) 39 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Tik nustatius visas nurodytas sąlygas, yra pagrindas kitoje civilinėje (administracinėje) byloje nustatytas aplinkybes pripažinti prejudiciniais faktais. Teismas, siekdamas nagrinėjamoje byloje vadovautis kitoje byloje nustatytais prejudiciniais faktais, įrodymų vertinimo procese turi analizuoti, koks yra prejudicinio fakto turinys ir kokia jo reikšmė nagrinėjamoje byloje pareiškiamam reikalavimui, jo tinkamam išsprendimui (tenkinimui ar atmetimui).
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Nutartyje buvo sprendžiamas ginčas pagal ieškovės Viešųjų pirkimų tarnybos ieškiniu atsakovėms VMSA ir UAB „City Service“ pareiktus reikalavimus, inter alia, dėl 2010 m. lapkričio 26 d. sudarytos pirkimo sutarties Nr. A72–1008 (toliau – ir 2010 m. Sutartis) pripažinimo negaliojančia. Nurodytoje nutartyje kasacinis teismas nurodė nemažai aplinkybių, kurios laikytinos prejudicinėmis nagrinėjamoje byloje: 1) pagal 2010 m. Sutarties nuostatas perkančioji organizacija pirkto du sudėtinius objektus – prekę (šilumos energiją) ir paslaugas (pastatų, šildymo sistemų priežiūrą ir kt.), šie abu objektai nebuvo išskaidyti ir bendrai pavadinti paslaugomis; 2) pagal 2010 m. Sutartį pagrįstas tiekėjo pelnas – atlygintinų priežiūros paslaugų dalis; tiekėjas, tinkamai (kai pasiekiami šilumos energijos sutaupymai) vykdydamas šilumos prietaisų ir sistemos priežiūrą, už šias paslaugas gauna Konkurso procedūrose pasiūlytą ir šalių sulgytą kainą, todėl už tai neturėtų papildomai tikėtis kito atlygio; 3) perkančioji organizacija su tiekėju dėl šilumos energijos pirkimo iš trečiojo asmens (UAB „Vilniaus energija“) susitarė, jog tai bus atliekama ne tiesiogiai, o tarpininkaujant tiekėjui (atsakovei); pagal 2010 m. Sutartį perkančioji organizacija su UAB „Vilniaus energija“ iš esmės atsiskaito per tarpininką – AB „City Service“; 4) šilumos energijos perskaiciavimo rezultatas pagal Konkurso 15.2 punktą iš esmės reiškia realias išlaidas atitinkamam laikotarpiu suvartotai energijai; 5) pagal 2010 m. Sutartį perkančioji organizacija su tiekėju už šilumos energiją atsiskaito pagal faktinius duomenis, nes pagal 2010 m. Sutartyje įtvirtintą tvarką tiekėjo pasiūlyme nurodyta fiksuota normatyvinė šios prekės kaina turi būti perskaiciuojama. Kartu kasacinis teismas nurodė, kad: 1) toks pirkimo objekto kvalifikavimas (vietoj prekės – kaip paslaugos) yra netinkamas, tačiau vien tai neleidžia konstatuoti VPĮ įtvirtinto skaidrumo principo pažeidimo, nes sprendžiant dėl pirkimo sąlygos pobūdžio svarbu ne tai, kaip perkančioji organizacija ją įvardija, bet pačios

- sąlygos turinys; 2) savivaldybei ar jos administruojamoms įstaigoms nėra poreikio perpirkinėti iš tiekėjo elektros energiją kaip prekę įgaliotos valstybės institucijos nustatytais kainomis ir jam mokėti fiksuotą kas mėnesinę įmoką, kurią vėliau šalis perskaičiuotų pagal tam tikrus faktinius duomenis; 3) Konkurso sąlygos, sudarančios sąlygas tiekėjams konkuruoti dėl šilumos energijos kainų, jas pateikti skirtingas, nepaisant to, kad iš esmės konkurencija dėl to negalima, sudaro prielaidas iškraipyti konkurenciją, kai laimėtoją gali lemti ne priežiūros paslaugų, o šilumos energijos, dėl kurios apimtys ir išlaidų šalis nesirungia, kaina.
52. Būtent Konkurso sąlygų aiškinimo prielaida, kad šilumos energijos perskaičiavimo rezultatas pagal Konkurso 15.2 punktą iš esmės ir reiškia realias išlaidas atitinkamu laikotarpiu suvartotai energijai, sudarė pagrindą kasaciniam teismui 2013 m. Nutartimi atmesti Viešųjų pirkimų tarnybos reikalavimą dėl Konkurso sąlygų (o kartu ir 2010 m. Sutarties) pripažinimo prieštaraujančiomis VPĮ įtvirtintiems skaidrumo, sąžiningos konkurencijos ir racionalaus lėšų panaudojimo principams. Kartu pažymėtina, kad minėtoje kasacinio teismo 2013 m. Nutartyje Konkurso (o kartu ir 2010 m. Sutarties) atitiktis pirmiau nurodytoms imperatyvioms VPĮ nuostatoms buvo konstatuota tik su sąlyga, kad 2010 m. Sutartis bus aiškinama ir vykdoma taip, kaip nurodyta nutartyje.
 53. Nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nurodė, kad kasacinio teismo 2013 m. Nutartis, kuria priimtas galutinis procesinis sprendimas civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#), ir joje pateikti išaiškinimai gali turėti tam tikrą aktualumą ir reikšmę, sprendžiant dėl 2010 m. Sutarties vykdymo tinkamumo nagrinėjamoje byloje.
 54. Kartu pažymėtina, kad skundžiamame apeliacinės instancijos teismo sprendime, įvardijant prejudicinius faktus, nustatytus Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Nutartyje, nurodyta tik tai, kad pastarojoje nutartyje: 1) nustatyta, kad 2010 m. Sutartis ir joje nurodyti sandoriai yra teisėti ir galiojantys; 2) konstatuota, kad, sprendžiant dėl Konkurso ir 2010 m. Sutarties sąlygų teisėtumo pagal sisteminių jų aiškinimą ir šalių pateiktą poziciją, darytina išvada, jog VMSA veiksmų teisėtumas konstatuotinas dėl sutarties nuostatų aiškinimo, pagal kurį perkančioji organizacija su tiekėju už šilumos energiją atsiskaito pagal faktinius duomenis, nes pagal sutartį įtvirtintą tvarką tiekėjo pasiūlyme nurodyta fiksuota normatyvinė šios prekės kaina turi būti perskaičiuojama. Šiuo aspektu teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad kasacinio teismo 2013 m. Nutartyje nurodyta gerokai daugiau faktų dėl 2010 m. Sutarties turinio (žr. šios nutarties 51 punktą), kurie laikytini prejudiciniais nagrinėjamoje byloje sprendžiant dėl 2010 m. Sutarties vykdymo tinkamumo.
 55. Priimant 2013 m. Nutartį buvo priimta ir Atskiroji nutartis, kurioje kasacinis teismas konstatavo, kad tikslinga įvertinti, ar 2010 m. Sutarties šalis, vykdydamos šią sutartį, faktiškai atsiskaito už suvartotą šilumos energiją perskaičiuodamos faktinio suvartojimo apimtis, nes priešingu atveju (t. y. atsiskaičius su perkančiąja organizacija pagal normatyvinius dydžius) tiekėjui būtų sudaryta galimybė nepagrįstai gauti pelno. 2013 m. Atskirojoje nutartyje, be kita ko, buvo nurodyta, kad: 1) atsižvelgiant į tai, jog pagal 2010 m. Sutartį VMSA šilumos energiją netiesiogiai perka iš valstybės reguliuojamo monopolininko, o tiekėja AB „City Service“ gauna atlygį už šilumos energijos sistemos priežiūrą, todėl ji neturėtų papildomai gauti pelno, susidarancio dėl skirtumo tarp kainų už realiai suvartotą šilumos energiją ir kainos, nustatytos 2010 m. Sutartyje; 2) skaičiuojamas pokytis pagal 2010 m. Sutartį nuo normatyvinio šilumos suvartojimo lygio turėtų reikšti realias išlaidas.
 56. Kasaciniuose skunduose ieškovai teigia, kad nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nepripažino kasacinio teismo 2013 m. Atskirosios nutarties prejudicine ir ja nesivadovavo, o tai lėmė išvadų dėl ginčo esmės nepagrįstumą (vertinimą, kad VMSA nepirkė šilumos energijos kaip prekės, ginčo sutarčių vykdymo teisėtumo ir atitikties imperatyviams sutarčių vykdymo principams neįvertinimą, Ekspertizės akto išvadų atmetimą ir pan.). Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus pripažįsta iš dalies teisiškai pagrįstais ta apimtimi, kiek jie susiję su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Atskirosios nutarties reikšme aiškinant 2010 m. Sutartį.
 57. Nors atskiroji nutartis ([CPK 299 straipsnis](#)) nėra teismo baigiamasis aktas, tačiau tais atvejais, kai ji priimama kartu su teismo baigiamuoju aktu (sprendimu, nutartimi), joje nurodytomis aplinkybėmis ir išaiškinimais gali būti remiamasi aiškinant baigiamojo akto (sprendimo, nutarties) turinį. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamoje byloje, aiškinant 2010 m. Sutarties turinį ir sprendžiant dėl jos vykdymo teisėtumo, 2013 m. Atskirojoje nutartyje nurodytos aplinkybės ir išvados turi būti sistemškai vertinamos kartu su 2013 m. Nutartyje teismo atliktos 2010 m. Sutarties turinio analizės rezultatais, juolab kad 2013 m. Atskiroji nutartis buvo ir nagrinėjamoje byloje pareiktų reikalavimų inicijavimo pagrindas.
 58. Nagrinėjamo aspektu apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Atskiroji nutartis vertintina kaip tam tikras orientyras, joje pateikti išaiškinimai yra gerbiami ir į juos yra atsižvelgiama tiek, kiek jie gali prisidėti prie pagrįsto ir teisingo procesinio sprendimo nagrinėjamoje byloje priėmimo. Vis dėlto skundžiamo apeliacinės instancijos teismo sprendimo analizė sudaro pagrindą konstatuoti, kad aiškindamas 2010 m. Sutarties turinį apeliacinės instancijos teismas kasacinio teismo 2013 m. Atskirojoje nutartyje nurodytų aplinkybių ir išvadų nevertino ir jomis nesivadovavo. Tai prisidėjo prie to, kad apeliacinės instancijos teismas nagrinėjamoje byloje priimtu skundžiamu sprendimu 2010 m. Sutarties turinį aiškino iš esmės kitaip, nei tai buvo padaryta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Nutartyje (žr. šios nutarties 62–67 punktus).
 59. Spręsdamas dėl kitos – 2002 m. Sutarties – turinio apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad 2002 m. VMSA ir atsakovės sudaryta viešojo pirkimo sutartis, jos teisėtumas ar bet kokie kiti su šia viešojo pirkimo sutartimi susiję klausimai civilinėje byloje [Nr. 3K-3-415/2013](#) nagrinėjami nebuvo, todėl ir išaiškinimai, kurie buvo pateikti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Nutartyje, sprendžiant dėl 2002 m. Sutarties įgyvendinimo, šioje byloje nėra aktualūs.
 60. Teisėjų kolegija šią apeliacinės instancijos teismo išvadą pripažįsta iš esmės pagrįsta: 1) 2013 m. byloje nebuvo ginčo dėl 2002 m. Sutarties, todėl tiek kasacinio teismo 2013 m. Nutartyje, tiek 2013 m. Atskirojoje nutartyje pasisakyta išimtinai dėl 2010 m. Sutarties turinio; 2) 2013 m. byloje nebuvo sprendžiama dėl 2002 m. Sutarties turinio ir santykio su imperatyviomis VPĮ normomis; 3) 2002 m. ir 2010 m. Sutarčių sąlygos nėra identiškos, jos apima kitokią kainos apskaičiavimo mechanizmą. 2002 m. Sutartyje nėra nuostatų, analogiškų 2010 m. Sutarties 15.2 punktui, kurios sudarė esminę prielaidą Lietuvos Aukščiausiajam Teismui 2013 m. Nutartyje nepripažinti Konkurso sąlygų (o tuo pagrindu – ir 2010 m. Sutarties) neteisėtomis VPĮ įtvirtintų skaidrumą sąžiningos konkurencijos ir racionalaus lėšų panaudojimo principų prasme; 4) VPĮ teisinis reguliavimas, galiojęs sudarant 2002 m. ir 2010 m. sutartis, iš esmės skyrėsi (be kita ko, dėl to, kad 2002 m. Lietuva nebuvo ES narė, jai nebuvo taikomas ES teisinis reguliavimas). Pavyzdžiui, sudarant 2002 m. Sutartį galiojusioje VPĮ redakcijoje nebuvo įtvirtintų skaidrumo, sąžiningos konkurencijos ir racionalaus lėšų panaudojimo principai, kurie sudarant 2010 m. Sutartį jau buvo įtvirtinti VPĮ ir kuriais grindžiama 2013 m. Nutartis.

Dėl sutarčių aiškinimo taisyklių ([CK 6.193–6.195 straipsniai](#))

61. Kasaciniame skunde ieškovė VMSA nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė sutarčių aiškinimo taisykles: 1) neatsižvelgė į tai, kad kasacinio teismo 2013 m. Nutartyje nustatyti prejudiciniai faktai patvirtina, jog VMSA Sutartimis pirkė šilumos energiją kaip prekę; 2) neatsižvelgė į Sutarčių šalių valią, kad, be pastatų šilumos sistemų priežiūros, yra įsigyjama ir šilumos energija šiems pastatams per atsakovę, kaip tarpininkę; 3) neatsižvelgė į tai, kad pagal ginčo Sutartyse nurodytas formules atsiskaitymas (išlaidų dalis) už šilumos energiją bei kitų paslaugų teikimą buvo atskirtas. Ieškovės nuomone, netinkamas Sutarčių aiškinimas lėmė tai, kad apeliacinės instancijos teismas: 1) nepagrįstai konstatavo, jog VMSA pagal ginčo sutartį pirkė tik paslaugas, bet ne šilumos

energiją kaip prekę; 2) ieškinį nagrinėjo tik ginčo Sutartyse nustatytų formulių teisėtumo kontekste, nevertindamas ieškinio pagrindo – 2013 m. Atskirąją nutartimi nustatyto teisės pažeidimo Sutarčių vykdymo procese, kuris sudarė prielaidas atsakovei gauti pilną už šilumos energijos perpardavimą ir lėmė nuostolių ieškovei VMSA atsiradimą.

62. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmiau nurodyti kasacinio skundo argumentai dėl netinkamo sutarčių aiškinimo taisyklių taikymo, aiškinant 2010 m. Sutartį, yra visiškai pagrįsti.
63. Pirmą, apeliacinės instancijos teismo išvadą, kad 2010 m. Sutartimi atsakovė su VMSA tarėsi ne dėl šilumos energijos kaip prekės pirkimo ir pardavimo, o dėl sutartyse apibrėžtų paslaugų, susijusių su šilumos energijos tiekimu, prieštarauja pirmiau šioje nutartyje nurodytiems prejudiciniams faktams, nustatytiems kasacinio teismo 2013 m. Nutartyje, aiškinant 2010 m. Sutarties turinį, remiantis kuriais pagal 2010 m. Sutartį VMSA iš atsakovės pirkė tik paslaugas (pastatų, šildymo sistemų priežiūrą ir kt.), bet šilumos energiją kaip prekę, kad šie abu objektai nebuvo išskaidyti ir bendrai pavadinti paslaugomis. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atžvilgiu kasacinis teismas 2013 m. Nutartyje pažymėjo, jog toks pirkimo objekto kvalifikavimas (vietoj prekės – kaip paslaugos) yra netinkamas ir kad, sprendžiant dėl pirkimo sąlygos pobūdžio, svarbu ne tai, kaip perkančioji organizacija ją įvardija, bet sąlygos turinys.
64. Antra, šios nutarties 51 punkte nurodyti prejudiciniai faktai, vertinami sistemiškai su kasacinio teismo 2013 m. Atskirojoje nutartyje nurodytomis aplinkybėmis ir joje pateiktais išaiškinimais, sudaro pagrindą konstatuoti, kad atsakovė, vykdydama 2010 m. Sutartį, už patiektą šilumos energiją įgijo teisę į ne didesnio dydžio atlyginimą nei patirtos realios išlaidos jai, kaip tarpininkei, atsiskaitant su šilumos tiekėja UAB „Vilniaus energija“. Tai reiškia, kad atsakovė, perparduodama prekę (šilumos energiją) ir kartu teikdama šilumos prietaisų ir sistemų priežiūros paslaugas, galėjo gauti atlygį tik už suteiktas paslaugas, t. y. negalėjo papildomai uždirbti iš šilumos perpardavimo. Pažymėtina, kad nagrinėjamoje byloje pareikštas ieškinys būtent ir yra grindžiamas nukrypimu nuo pirmiau nurodytų 2010 m. Sutarties sąlygų ją vykdančią.
65. Trečia, apeliacinės instancijos teismas, konstatuodamas, kad 2010 m. Sutartimi buvo įsigytos paslaugos, susijusios su šilumos energijos tiekimu, nenurodė, kokias konkrečiai papildomas paslaugas, išskyrus šilumos prietaisų ir sistemų priežiūrą, apima sutartis, nei kokias iš šių paslaugų atsakovė yra suteikusi, nei kokių išlaidų atsakovė patyrė, teikdama šias paslaugas. Priešingai, šiuo aspektu pažymėtina, kad pirmosios instancijos teismas nagrinėjamoje byloje nustatė, jog per laikotarpį nuo 2002 m. liepos 1 d. iki 2013 m. sausio 2 d. AB „City service“ pateikė savivaldybei apmokėti iš viso 21 881 738,24 Lt sumos sąskaitas tokioms šilumos ir karšto vandens sistemų eksploatacijos išlaidoms plačiai prasme padengti. Byloje nėra kitų duomenų ir įrodymų, kad, be minėtos sumos, kuri buvo nurodyta savivaldybės administracijai pateiktose sąskaitose, AB „City service“ būtų faktiškai patyrusi dar kokių nors kitų išlaidų, susijusių su šilumos ūkio eksploatavimu, remontu, renovavimu, gerinimu ir pan., ir jas dengusi savo sąskaita ar reikalavusi iš savivaldybės jas apmokėti. Apeliacinės instancijos teismas šių aplinkybių nepaneigė. Atsakovės atsiliepime į kasacinį skundą nurodomi argumentai šios aplinkybės taip pat nepaneigia.
66. Ketvirta, priešingai nei atsiliepime į kasacinius skundus teigia atsakovė, Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-124-186/2017, neturi teisinės reikšmės nagrinėjamoje byloje, nes: 1) nurodytoje byloje dalyvavo kitos šalys (ieškovė – UAB „Vilniaus energija“, atsakovė – VMSA); 2) dalis reikalavimų buvo kildinami iš sutarčių, kurios sudarytos derinant jau susidariusių skolų apmokėjimą, t. y. sudarius tarpusavio atsiskaitymų susitarimus. Nurodytoje byloje apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad atsakovė VMSA neginčijo šių sutarčių ir susitarimų, o teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią.
67. Atsižvelgdama į pirmiau nurodytas aplinkybes, teisėjų kolegija konstatuoja, kad ta apimtimi, kuria apeliacinės instancijos teismas, aiškindamas 2010 m. Sutarties turinį, nesivadovavo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Nutartyje nustatytais prejudiciniais faktais, buvo pažeistos sutarčių aiškinimo taisyklės. Šis pažeidimas nulėmė, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, jog VMSA pagal 2010 m. Sutartį pirkė tik paslaugas, bet ne šilumos energiją kaip prekę. Šis pažeidimas taip pat nulėmė tai, kad apeliacinės instancijos teismas neįvertino ieškinio pagrindo – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Atskirojoje nutartyje nurodyto teisės pažeidimo sutarčių vykdymo procese, o tai savo ruožtu lėmė teismo išvados dėl vienos iš atsakovės civilinės atsakomybės sąlygų – neteisėtų veiksmų – nepagrįstumą.
68. Tuo tarpu vertinant skundžiamame apeliacinės instancijos teismo sprendime patiektą 2002 m. Sutarties turinio aiškinimo atitiktį sutarčių aiškinimo taisyklėms, darytinos iš dalies kitokios išvados nei 2010 m. Sutarties atveju.
69. Aiškindamas 2002 m. Sutartį, apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad: 1) atsakovė su VMSA tarėsi ne dėl šilumos energijos kaip prekės pirkimo ir pardavimo, o dėl sutartyse apibrėžtų paslaugų, susijusių su šilumos energijos tiekimu; 2) kaina už šilumos energijos ir karšto vandens tiekimą yra apskaičiuojama pagal aiškiai apibrėžtą formulę, o ne pagal faktinį suvartojimą, nustatomą pagal atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis; 3) sutartyje nėra nuostatų, pagal kurias šalys būtų susitarusios perskaiciuoti pagal formulę apskaičiuotus mokėjimus taip, kad galutinai jie perkančiajai organizacijai būtų nustatyti pagal apskaitos prietaisų rodmenis.
70. Viena vertus, teisškai pagrįstais pripažintini kasacinio skundo argumentai, kad ir 2002 m. Sutarties atveju buvo perkamos tiek paslaugos (šilumos ūkio priežiūros, eksploatacijos, pasiruošimo žiemai, avarijų likvidavimo ir remonto), tiek prekė – šilumos energija. Pažymėtina, kad būtent taip sutarties objektas buvo apibrėžtas pačioje 2002 m. Sutartyje (8 punktas), o vien tai, kad sutarties kaina apibrėžta formulėje, į kurią įtrauktos tiek prekės, tiek paslaugos kainos elementai, nesudaro pagrindo daryti kitokią išvadą. Todėl apeliacinės instancijos teismo išvada, kad 2002 m. Sutartimi atsakovė su VMSA tarėsi ne dėl šilumos energijos kaip prekės pirkimo ir pardavimo, o dėl sutartyse apibrėžtų paslaugų, susijusių su šilumos energijos tiekimu, laikytina nepagrįsta.
71. Kita vertus, nagrinėjamoje byloje teismų nustatytos aplinkybės ir kasacinio skundo argumentai nesudaro pagrindo konstatuoti, kad pagal 2002 m. Sutartį atsakovė už patiektą šilumos energiją įgijo teisę į ne didesnio dydžio atlyginimą nei realios išlaidos, kurias atsakovė patyrė kaip tarpininke, atsiskaitydama su šilumos tiekėja UAB „Vilniaus energija“.
72. Pirmą, minėtą, kad vertindamas 2002 m. Sutarties turinį apeliacinės instancijos teismas nurodė, jog kaina už šilumos energijos ir karšto vandens tiekimą yra apskaičiuojama pagal aiškiai apibrėžtą formulę, o ne pagal faktinį suvartojimą, sutartyje nėra nuostatų, pagal kurias šalys būtų susitarusios perskaiciuoti pagal formulę apskaičiuotus mokėjimus taip, kad jie perkančiajai organizacijai galutinai būtų nustatyti pagal apskaitos prietaisų rodmenis. Pirmiau nurodytų aplinkybių nepaneigia ir kasaciniame skunde nurodytos aplinkybės (šalių valia, kad, be pastatų šilumos sistemų priežiūros, yra įsigyjama ir šilumos energija, atsakovei veikiant kaip tarpininkei tarp VMSA ir šilumos energijos tiekėjo; tai, kad pagal ginčo sutartyse nurodytas formules atsiskaitymas (išlaidų dalis) už šilumos energiją bei kitų paslaugų teikimą buvo atskirtas).
73. Antra, minėta, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Nutartyje nustatyti faktai dėl 2010 m. Sutarties turinio nelaikytini prejudiciniais nagrinėjamoje byloje aiškinant 2002 m. Sutarties turinį, kadangi: 1) civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013 kasacinis teismas nespėdė dėl 2002 m. Sutarties turinio ir jos santykio su imperatyviomis VPĮ normomis 2) 2002 m. ir 2010 m. Sutarčių sąlygos nėra identiškos, jos apima kitokią kainos apskaičiavimo mechanizmą, kuris buvo esminė aplinkybė, leidusi kasaciniam teismui 2013 m. Nutartyje išaiškinti 2010 m. Sutarties turinį taip, kad šis neprieštarautų imperatyvioms VPĮ normoms.

74. Šiuo aspektu pažymėtina, kad nagrinėjamoje byloje iš esmės nebuvo vertinamas 2002 m. Sutarties turinio santykis su jos sudarymo metu galiojusiomis VPĮ normomis (kurios, kaip nurodyta šios nutarties 61 punkte, skyrėsi nuo 2010 m. Sutarties sudarymo metu galiojusių VPĮ normų) t. y. nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismai nevertino: 1) ar 2002 m. Sutarties sudarymo metu galiojusių VPĮ normų pagrindu galima daryti išvadą apie galiojantį draudimą sudaryti sutartis, pagal kurias šilumos energijos tiekimo tarpininkas įgytų teisę į didesnio dydžio atlyginimą nei jo patirtos realios išlaidos, atsiskaitant su šilumos tiekėju; 2) jei toks draudimas egzistavo – ar 2002 m. Sutarties nuostatos dėl kainos apskaičiavimo mechanizmo yra tokios pat lanksčios, kaip ir 2010 m. Sutarties nuostatos, t. y. ar 2002 m. Sutarties turinį iš esmės įmanoma išaiškinti taip, kad nebūtų paneigtas pirmiau nurodytas draudimas. Nors nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas ir nurodė, kad dėl iš esmės identiškų savo esme ir prasme šalių susitarimo dėl atsiskaitymo metodikos nuostatų 2002 m. Sutarties taikytini Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Nutarties išaiškinimai (pirmosios instancijos teismo sprendimo 10 punktas), tačiau visiškai nepagrindė, kokios konkrečiai abiejų sutarčių nuostatos suponuoja jų identiškumą. Atsižvelgiant į tai, nagrinėjamoje byloje nustatytų aplinkybių visuma nesudaro teisinio pagrindo spręsti, jog 2002 m. Sutarties turinys aptariama prasme galėtų būti aiškinamas analogiškai kasacinio teismo 2013 m. Nutartyje išaiškintam 2010 m. Sutarties turiniui, ir nepagrindžia sutarčių aiškinimo taisyklių pažeidimo apeliacinės instancijos teismui aiškinant 2002 m. Sutarties turinį (išskyrus išaiškinimus dėl šios sutarties objekto).

Dėl šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnio 1 dalies aiškinimo ir taikymo

75. 2003 m. gegužės 20 d. buvo priimtas ŠŪĮ, jis įsigaliojo 2003 m. liepos 1 d. ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalyje (redakcija, galiojusi nuo 2003 m. liepos 1 d. iki 2008 m. sausio 1 d.) nustatyta, kad šilumos vartotojai atsiskaito su šilumos tiekėju už patiektą šilumą ir (ar) karštą vandenį pagal atsiskaitomųjų šilumos ir (ar) karšto vandens apskaitos prietaisų rodmenis, jeigu sutartimis nenustatyta kitaip. Ši ŠŪĮ nuostata buvo pakeista, pašalinant iš jos galimybę sutartimis nustatyti kitokį atsiskaitymo režimą, ir 2008 m. sausio 1 d. įsigaliojo jos redakcija, pagal kurią šilumos vartotojai atsiskaito su šilumos tiekėju už sunaudotą šilumą pagal šilumos pirkimo–pardavimo vietoje įrengtų atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis. Ši įstatymo nuostata galioja iki šiol.
76. Atkreiptinas dėmesys, kad aptariamą nuostatą įtraukti į įstatymą pasiūlė Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 676, o svarstant šį pasiūlymą 2007 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos Seime, pagrindinio Ekonomikos komiteto išvadoje nutarta jam pritarti, nurodant, kad pasiūlyta redakcija tiksliau reglamentuoja Komisijos, šilumos tiekėjų ir buitinių šilumos vartotojų santykius (žr. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.305646?jfwid=159qee8rqy>).
77. Remiantis ŠŪĮ 2 straipsnių šilumos tiekėjas – asmuo, turintis šilumos tiekimo licenciją ir tiekiantis šilumą vartotojams pagal pirkimo–pardavimo sutartį (46 punktas). Šilumos vartotojas (vartotojas) – juridinis ar fizinis asmuo, kurio naudojami šildymo prietaisai nustatyta tvarka prijungti prie šilumos perdavimo tinklų ar pastatų šildymo ir karšto vandens sistemų (52 punktas). Buitinis šilumos vartotojas – fizinis asmuo, perkantis šilumą ir (ar) karštą vandenį savo buities reikmėms (9 punktas).
78. Nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad atsakovė, vykdydama 2002 m. Sutartį laikotarpiu nuo 2008 m. sausio 1 d. iki jos pasibaigimo ir 2010 m. Sutartį, jokių neteisėtų veiksmų ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies (redakcija, galiojanti nuo 2008 m. sausio 1 d.) prasme neatliko, nes ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies formuluotė suponuoja, kad joje nustatytas atsiskaitymo režimas yra taikomas tuo atveju, kai vartotojas perka šilumos energiją kaip prekę, tuo tarpu 2002 m. ir 2010 m. Sutartimis atsakovė su VMSA tarėsi ne dėl šilumos energijos kaip prekės pirkimo ir pardavimo, o dėl Sutartyse apibrėžtų paslaugų, susijusių su šilumos energijos tiekimu. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad pastarasis apeliacinės instancijos teismo argumentas teisiskai nepagrįstas, nes jis prieštarauja šioje nutartyje pirmiau nurodytam sutarčių objekto kvalifikavimui kaip sudėtinio (dėl prekių ir paslaugų įsigijimo).
79. Kita vertus, pripažinimas, kad pirmiau nurodytas apeliacinės instancijos teismo argumentas yra teisiskai nepagrįstas, savaime nedaro nepagrįstos šio teismo išvados dėl atsakovės neteisėtų veiksmų ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies prasme nebuvimo.
80. Pirmą, ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalis (redakcija, galiojanti nuo 2008 m. sausio 1 d.) yra skirta šilumos vartotojo atsiskaitymams su šilumos tiekėju reguliuoti. Tuo tarpu iš nagrinėjamoje byloje nustatytų aplinkybių matyti, kad tiek pagal 2002 m. Sutartį, tiek pagal 2010 m. Sutartį ieškovė VMSA šilumos energiją kaip prekę iš šilumos tiekėjos UAB „Vilniaus energija“ įsigijo ne tiesiogiai, o per tarpininką – atsakovę. Šiuo požiūriu atsakovės atsiliepimo į kasacinį skundą argumentai, kad ji nelaikytina šilumos tiekėja ŠŪĮ prasme, laikytini teisiskai pagrįstais.
81. Antra, ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies (redakcija, galiojanti nuo 2008 m. sausio 1 d.) norma negali būti aiškinama kaip savaime draudžianti ne buitiniams šilumos vartotojams sudaryti šilumos tiekimo sutartis su šilumos tiekėju ne tiesiogiai, o per tarpininką, o sudarius tokias sutartis – kaip įtvirtinanti, kad tokiais atvejais už patiektą šilumos energiją tarpininkui negali būti nustatytas didesnis atlyginimas, nei jo atsiskaitant su šilumos tiekėju patirtos realios išlaidos. Pirmiau nurodyti draudimai gali išplaukti iš kituose įstatymuose (pvz., VPĮ) įtvirtintų imperatyviųjų normų, tačiau kiekvienu atveju turi būti nustatyta, kad jie taikytini konkrečioms subjektams.
82. Remdamasi išdėstytais aplinkybėmis, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje susiklosčiusiems ieškovės VMSA ir atsakovės sutartiniais santykiams ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies nuostata netaikytina. Tai sudaro pagrindą spręsti, kad apeliacinės instancijos teismas iš esmės pagrįstai (nors ir netinkamai motyvuodamas) nagrinėjamoje byloje ją nesivadovavo. Dėl tos pačios priežasties iš esmės pagrįsta (nors ir netinkamai motyvuota) pripažintina ir apeliacinės instancijos teismo išvada, kad atsakovė, vykdydama 2002 m. Sutartį laikotarpiu nuo jos įsigaliojimo iki 2008 m. sausio 1 d., jokių neteisėtų veiksmų ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies (redakcija, galiojanti nuo 2008 m. sausio 1 d.) prasme neatliko, nes iki 2008 m. sausio 1 d. galiojusios ŠŪĮ redakcijos 12 straipsnio 1 dalies nuostatos leido susitarti dėl kitokio atsiskaitymo režimo, o 2002 m. Sutartimi toks susitarimas tarp šalių buvo sudarytas.

Dėl atsakovės veiksmų (ne)teisėtumo

83. Šioje nutartyje konstatavus, kad ieškovės VMSA ir atsakovės sutartiniais santykiams ŠŪĮ 12 straipsnio 1 dalies nuostata netaikytina, darytina išvada, kad atsakovė imperatyvių ŠŪĮ nuostatų nepažeidė.
84. Byloje nustatytos aplinkybės taip pat nesudaro pagrindo konstatuoti, kad vykdydama 2002 m. Sutartį atsakovė pažeidė kituose įstatymuose įtvirtintas imperatyviasias nuostatas. Šiuo aspektu pažymėtina, kad pirmosios instancijos teismas, konstatuodamas atsakovės veiksmų neteisėtumą, be kita ko, rėmėsi Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo įstatyme įtvirtintomis nuostatomis dėl racionalaus tokio turto naudojimo ir valdymo. Teisėjų kolegijos vertinimu, šis teismo motyvas yra nepagrįstas. Pirmą, teismas nenurodė, nuo kada nurodytos nuostatos taikytinos 2002 m. Sutarties vykdymui (pažymėtina, kad sudarant 2002 m. Sutartį galiojusioje įstatymo redakcijoje racionalaus turto naudojimo ir valdymo principas net nebuvo įtvirtintas). Antra, teismas nepagrindė, kodėl šių principų pagrindu galima spręsti dėl atsakovės, kuri nėra viešojo sektoriaus subjektas, veiksmų neteisėtumo jai vykdanč su savivaldybe sudarytą ir nemuginčytą sutartį. Trečia, aptariamam aspektui nėra pagrindo remtis 2013 m. Nutartyje pateiktais išaiškinimais, nes, kaip nurodyta pirmiau, joje kasacinis teismas pasisakė išimtinai dėl 2010 m. Sutarties atitikties jos sudarymo metu galiojusioje VPĮ redakcijoje įtvirtintiems principams.

85. Šioje nutartyje nemustačius materialiosios ar proceso teisės normų pažeidimo apeliacinės instancijos teismui aiškinant 2002 m. Sutarties turinį, nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismo nurodyti atsakovės veiksmai vykdančios 2002 m. Sutartį (teikimas kitai sutarties šaliai – faktiniam šilumos energijos bei karšto vandens vartotojui – apmokėti už de facto UAB „Vilniaus energija“ suteiktą šilumos energiją bei karštą vandenį sąskaitų, kuriose tokios prekės kaina apskaičiuota ne atsižvelgiant į faktinį šilumos energijos bei karšto vandens suvartojimą atitinkamuose savivaldybės objektuose pagal apskaitos prietaisų rodmenis; duomenų apie faktiškai suvartotos šilumos energijos kiekius (apimtis) sąskaitose neatskleidimas; tokio apmokėjimo akceptavimas ir dėl to, realiai nepatiriant su šilumos energijos ir karšto vandens tiekimu susijusių išlaidų (arba bent jau nepateiktus teismui priešingas išvadas leidžiančių daryti įrodymų), atitinkamų pajamų ir pelno dėl šios dalies gavimas) nesudaro pagrindo jų pripažinti neteisėtais ir [CK 6.4, 6.38, 6.200 ir \(ar\) 6.263 straipsnių](#) prasme.
86. Tuo tarpu šioje nutartyje konstatavus, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino 2010 m. Sutartį ir kad pagal šią sutartį atsakovė už patiektą šilumos energiją įgijo teisę į ne didesnio dydžio atlyginimą nei patirtos realios išlaidos jai, kaip tarpininkei, atsiskaitant su šilumos tiekėja UAB „Vilniaus energija“, šios nutarties 85 punkte nurodyti atsakovės veiksmai, kuriuos ji atliko vykdydama 2010 m. Sutartį, laikytini prieštaraujanciais 2010 m. Sutarties sąlygoms, todėl neteisėtais [CK 6.38 ir 6.200 įtvirtintų prievolių ir sutarčių vykdymo principų](#) prasme ([CK 6.242 straipsnio](#) 1 dalis).

Dėl kitų civilinės atsakomybės sąlygų

87. Konstatavus atsakovės veiksmų neteisėtumą vykdančios 2010 m. Sutartį, sprendina dėl kitų civilinės atsakomybės sąlygų.
88. Nagrinėjamoje byloje ieškovai žala laikė ekspertų apskaičiuotą aritmetinį skirtumą tarp sumos, apskaičiuotos pagal abiejose – t. y. 2002 m. ir 2010 m. – Sutartyse įtvirtintas formules už pastatų patalpų šildymą ir karšto vandens paruošimą, ir sumos, kurią apskaičiavo UAB „Vilniaus energija“, pagal faktinius apskaitos prietaisų rodmenis abiejų sutarčių vykdymo metu. Tokiu metodu apskaičiuotą žalą, sudarančią 20 591 637 Eur, ieškovai įrodinėjo FNTT specialisto ir Lietuvos teismo ekspertizės centro išvadomis.
89. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime konstatavo, kad žala, kaip civilinės atsakomybės sąlyga ([CK 6.249 straipsnis](#)), šioje byloje nebuvo įrodyta, nes: 1) Lietuvos teismo ekspertizės centro išvadoje daroma išlyga, jog šis skirtumas buvo nustatytas tik su sąlyga, kad pagal formulę apskaičiuota šildymo ir karšto vandens išlaidų suma neapima papildomų paslaugų; 2) konstatavus, kad atsakovė neturėjo pareigos apmokestinti ieškovę VMSA pagal atsiskaitomųjų prietaisų rodmenis, nes šalys sulygo, inter alia, ne dėl šilumos energijos kaip prekės pirkimo ir pardavimo, o dėl paslaugų, susijusių su šilumos energijos tiekimu, teikimo, ši aplinkybė lemia du reikšmingus aspektus, vertinant nagrinėjamą ekspertizės išvadą dėl galimybės taikyti civilinę atsakomybę atsakovei: pirma, minėta aplinkybė pašalina išvadoje nustatytą sąlygą, o tai reiškia, kad nagrinėjamo skirtumo tikslumas tampa kvestionuotinas, nes iš kainos už paslaugas buvo atimta kaina už prekes, o tai nėra adekvatu; antra, iš pirmojo aspekto išplaukia, kad šiame kontekste nagrinėjamas skirtumas yra netikslus ir neadekvatus dydis, kuris niekaip neįrodo atsakovės ieškovei VMSA padarytos žalos.
90. Šioje nutartyje konstatavus, kad pagal 2010 m. Sutartį ieškovė VMSA, be kita ko, pirko šilumos energiją kaip prekę ir kad atsakovė už patiektą šilumos energiją įgijo teisę į ne didesnio dydžio atlyginimą nei patirtos realios išlaidos jai, kaip tarpininkei, atsiskaitant su šilumos tiekėja UAB „Vilniaus energija“, pirmiau nurodytos apeliacinės instancijos išvados 2010 m. Sutarties atžvilgiu laikytinos nepagrįstomis.
91. Teisėjų kolegija taip pat konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje nustatytos aplinkybės suteikia pagrindą daryti išvadą dėl kitų civilinės atsakomybės sąlygų 2010 m. Sutarties vykdymo prasme egzistavimo. Šias sąlygas nustatė pirmosios instancijos teismas, o apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime jų atskirai nepaneigė.

Dėl bylos procesinės baigties

92. Šioje nutartyje konstatavus, kad apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime netinkamai aiškino 2010 m. Sutarties turinį ir dėl to nepagrįstai nusprendė dėl civilinės atsakomybės sąlygų neegzistavimo, skundžiamas apeliacinės instancijos teismo sprendimas naikintinas.
93. Kartu pažymėtina, kad šioje nutartyje konstatavus atsakovės veiksmų neteisėtumą jai vykdančios 2010 m. Sutartį, siekiant apskaičiuoti dėl to atsiradusią žalą, būtina nustatyti faktinę aplinkybę – 2010 m. Sutarties vykdymo laikotarpiu susidariusį skirtumą tarp ieškovės VMSA pagal 2010 m. Sutartį už šilumos energiją mokėtinos sumos ir realiai sumokėtos sumos. Tam savo ruožtu būtina nustatyti kitą faktinę aplinkybę – nuo kada iki kada buvo vykdoma 2010 m. Sutartis. Pažymėtina, kad šių aplinkybių nei pirmosios instancijos teismas, tenkinęs ieškinį dėl muostolių, susidariusių per visą 2002 ir 2010 m. Sutarčių vykdymo laikotarpį, atlyginimo, nei apeliacinės instancijos teismas, atmetęs ieškinį, nemustatė.
94. Pirmiau nurodytų aplinkybių nustatymas yra fakto klausimas, o kasacinis teismas faktų nemustato. Be to, teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad nagrinėjamoje byloje esantys duomenys apie 2010 m. Sutarties įsigaliojimo ir vykdymo laikotarpį yra prieštaringi: remiantis 2010 m. Sutarties 30 punktu, sutartis įsigalioja nuo jos pasirašymo (t. y. nuo 2010 m. liepos 22 d.); remiantis Sutarties 10.1 punktu, paslaugas konkrečiuose pastatuose (objektuose) paslaugų teikėjas pradeda teikti nuo kiekvieno atskiro objekto priėmimo-pardavimo akto pasirašymo dienos; pratęsiant 2002 m. Sutartį nurodyta, kad ji galioja „iki 2010/11 m. šildymo sezono pabaigos“. Aptariamoms ir kitoms aplinkybėms turėtų būti įvertintos bylą nagrinėjant iš naujo apeliacinės instancijos teisme, sprendžiant dėl 2010 m. Sutarties vykdymo laikotarpiu ieškovės VMSA patirtų muostolių dydžio.
95. Be to, nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme, turi būti įvertinti apeliacinių skundų argumentai dėl mišrios kaltės (2010 m. Sutarties pažeidimo prasme) ([CK 6.259 straipsnio](#) 1 dalis), šių argumentų apeliacinės instancijos teismas, atmesdamas visus pareikštus reikalavimus, apskritai nenagrinėjo.
96. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, skundžiamas apeliacinės instancijos teismo sprendimas naikintinas, byla perduodama apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktą).

Dėl atsakovės prašymo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą

97. Atsakovė atsiliepime į ieškovų kasacinius skundus, inter alia, nurodo, kad ieškovų reikalavimas ir jo tenkinimas yra nesuderinamas su viešųjų pirkimų teisiniame reguliavime įtvirtintais ribojimais keisti viešojo pirkimo sutartis, todėl šiuo pagrindu turėtų būti

atmetamas. Vis dėlto jei kasacinis teismas laikytųsi kitokios pozicijos, atsakovė prašo kasacinio teismo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (toliau – ir Teisingumo Teismas), kad šis priimtų prejudicinį sprendimą dėl Europos Sąjungos viešojo pirkimo sutarčių keitimo teisinio reguliavimo aiškinimo ir taikymo.

98. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad dėl atsakovės iškeltų Europos Sąjungos teisės normų aiškinimo ir taikymo klausimų nėra poreikio kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis pateiktų išaiškinimą. Nacionalinė VPI nuostatų aiškinimo praktika, kuri, inter alia, yra pagrįsta Europos Sąjungos teise ir jos aiškinimu, yra pakankamai aiški ir nuosekliai taikoma, kad šalių ginčą būtų galima išnagrinėti be papildomo specialios institucijos sprendimo.
99. Dėl atsakovės argumentų, susijusių su draudimu keisti 2010 m. Sutartį, pažymėtina, kad ieškovo reikalavimas yra ne dėl šio sandorio turinio vienašalio ar dvišalio keitimo. Nors iš tiesų, jei ieškovo reikalavimai būtų iš dalies ar visiškai patenkinti, atsakovės ekonominė nauda iš 2010 m. Sutarties sumažėtų, tačiau tai per se nereiškia, kad tai reikštų šios viešojo pirkimo sutarties pakeitimą. Tokiai išvadai padaryti reikia įvertinti tiek viešojo pirkimo konkurso nuostatas, tiek Sutarties sąlygas, jų aiškinimą ir taikymą konkrečiu atveju. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad šioje civilinėje byloje šalių ginčui dėl 2010 m. Sutarties vykdymo išspręsti prejudicinę galią turi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. Nutartyje nustatytos aplinkybės dėl šios Sutarties turinio.
100. Pažymėtina, kad atsakovė kelia abejones dėl ES teisės aiškinimo ir taikymo iš esmės neatsižvelgdama į kasacinio teismo 2013 m. Nutartį dėl 2010 m. Sutarties aiškinimo, t. y. neva ieškovai pareiškė ieškinį dėl teisėtai organizuoto konkurso būdu sudarytos ir tinkamai įvykdytos viešojo pirkimo sutarties pakeitimo. Nesutiktina su atsakovės argumentais, kad ieškovo reikalavimas atsakovei, atsižvelgiant į tai, kad 2010 m. Sutartis jau įvykdyta, iškreipia šalių sutartinių santykių pusiausvyrą, nes iš naujo kvestionuojamos tinkamai įvykdytos ir jau teismų įvertintos viešojo pirkimo sutarties nuostatos. Nagrinėjamu atveju atsakovės teisėtai lūkestis dėl ekonominės naudos pagal 2010 m. Sutartį išsaugojimo pripažįstamas, atsižvelgiant į 2010 m. Sutarties nuostatų aiškinimą, pateiktą 2013 m. Nutartyje.
101. Pagal kasacinio teismo praktiką tiekėjai turi teisėtų lūkesčių dėl viešojo pirkimo procedūrų ir sutarties vykdymo teisėtumo bei perkančiosios organizacijos sutartinių įsipareigojimų tinkamo įvykdymo. Šie lūkesčiai teismo ginami tiek, kiek jų neriboja VPI ar kitas teisės aktas. Net ir nustačius VPI nuostatų pažeidimą, tiekėjo teisės ginamos tokia apimtimi, kiek VPI tiekėjui jų suteikia, t. y. vertinama, kokias teises tiekėjas įgytų, jei perkančioji organizacija laikytųsi įstatymo nustatytos tvarkos. Tiekėjai (kaip ir perkančiosios organizacijos) – profesionalūs viešųjų pirkimų teisinių santykių subjektai. Dėl to nors atsakomybė už VPI vykdymą tenka perkančiajai organizacijai, tiekėjai, žinodami ar turėdami žinoti apie atitinkamą VPI reguliavimą, už VPI laikymąsi taip pat turi prisiimti dalį atsakomybės, juolab kad jų teisės, kylančios iš šio įstatymo, atitinka perkančiųjų organizacijų pareigas. Atsižvelgiant į tai, nepriklausomai nuo viešojo pirkimo sutarties nuostatų ir faktinių šalių santykių, tiekėjo teisėti, teismo ginami lūkesčiai dėl perkančiosios organizacijos prievolių įvykdymo negali išeiti už VPI reguliavimo (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2011).
102. Nesutiktina su atsakovės pateiktu kasacinio teismo praktikos dėl klaidų priskirtinumo perkančiosioms organizacijoms aiškinimu. Nors iš tiesų paprastai pripažįstama, kad netinkamo pirkimo dokumentų sąlygų ir viešojo pirkimo sutarties nuostatų parengimo neigiami padariniai pirmausia tenka perkančiosioms organizacijoms, tačiau kartu atkreiptinas dėmesys į kasacinio teismo išaiškinimus, pagal kuriuos tiekėjai nėra atleidžiami nuo sąžiningo sutarčių vykdymo ir bendradarbiavimo su perkančiosiomis organizacijomis, kurių klaidos tiekėjams nesukuria teisės dėl to gauti naudos (žr. plačiau Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-85-969/2021](#) 46–48 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką).
103. Kita vertus, atkreiptinas dėmesys į atsakovės pozicijos prieštarumą vienu metu teigiant, kad tiek viešojo pirkimo sąlygos, tiek 2010 m. Sutarties nuostatos yra teisėtos ir aiškos, o 2010 m. Sutartis tinkamai įvykdyta, tačiau kartu pažymint, jog visos galimos klaidos taikytinos tik perkančiosios organizacijos nenaudai. Nagrinėjamu atveju šalių ginčas yra susijęs ne su perkančiosios organizacijos klaidos padarinių tinkamu paskirstymu, o su 2010 m. Sutarties vykdymo teisėtumu, kaip jo turinį išaiškino kasacinis teismas 2013 m. Nutartyje. Atsižvelgiant į tai, nagrinėjamoje byloje teisiškai nėra reikšminga vertinti, ar atsakovė ir (ar) kiti ūkio subjektai viešojo pirkimo sąlygas dėl kainodaros suprato taip, kaip dabar jas aiškina ieškovai.

Dėl atsakovės prašymo kreiptis į EŽTT

104. Teisėjų kolegija atmeta kaip teisiškai nepagrįstą atsakovės atsiliepime nurodytą prašymą kreiptis į EŽTT dėl konsultacinės išvados pagal Konvencijos Protokolą Nr. 16 pateikimo.
105. Pirma, kaip nurodyta šioje nutartyje, nagrinėjamu atveju šalių ginčas yra susijęs ne su perkančiosios organizacijos klaidos taisymu ar jos padarinių tinkamu paskirstymu, o su 2010 m. Sutarties vykdymo teisėtumu, kaip jo turinį išaiškino kasacinis teismas 2013 m. Nutartyje ir 2013 m. Atskirojoje nutartyje.
106. Antra, šioje nutartyje atsakovės veiksmų neteisėtumas vykdamas 2010 m. Sutartį konstatuotas ne dėl VPI, Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo įstatymo principų ar viešojo intereso pažeidimo, o dėl to, kad atsakovė, vykdydama sutartį, nesilaikė jos nuostatų ir taip padarė žalos ieškovei VMSA. Reikalavimas dėl žalos atlyginimo yra savarankiškas pažeistų teisių gynimo būdas, nukreiptas į dėl neteisėtų veiksmų vykdamas sutartį atsiradusios žalos atlyginimą.
107. Trečia, atkreiptinas dėmesys, kad civilinė byla [Nr. 3K-3-415/2013](#), kurią kasacine tvarka išnagrinėjo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2013 metais, buvo pradėta dar 2011 m. gruodžio 15 d. Tai reiškia, kad atsakovė, dar vykdydama 2010 m. Sutartį, žinojo apie ginčą, vykstantį dėl jos sąlygų. Todėl atmestini atsakovės argumentai dėl viešojo pirkimo sutarties kvestionavimo po jos įvykdymo kaip politinės galios ar kovos išraiškos perkančiojoje organizacijoje pasikeitus valdžiai.

Dėl kitų kasacinių skundų argumentų

108. Kiti kasacinių skundų argumentai vertintini kaip neformuluojantys kasacijos pagrindų, neturintys įtakos skundžiamos nutarties teisėtumui ir vienodos teismų praktikos formavimui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

109. Kasaciniam teismui nusprendus panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, ginčo šalių bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spręsti apeliacinės instancijos teismui kartu su kitų bylinėjimosi išlaidų

paskirstymu ([CPK](#) 93, 96 straipsniai).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 8 d. sprendimą ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Artūras Driukas

Gediminas Sagatys

Sigita Rudėnaitė